

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ



Obor: Mezinárodní studia - diplomacie

Diplomatické vztahy mezi USA a Čínskou
lidovou republikou

(bakalářská práce)

Autor: Ondřej Čtvrtníček

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zdeněk Veselý, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a vyznačil všechny citace z pramenů.

V Praze dne 12. 5. 2009

.....
podpis studenta

Za vedení při zpracovávání bakalářské práce i za cenné rady děkuji
prof. PhDr. Zdeňkovi Veselému, Csc.

Obsah

Obsah	3
Seznam použitých zkratk	4
Úvod.....	5
1 Čínsko-americké vztahy koncem 19. a v první polovině 20. století.....	7
1.1 Politika otevřených dveří	7
1.2 Jednotná fronta proti Japonsku	8
1.3 Třetí občanská válka	12
1.4 Wardův případ a Korejská válka.....	14
2 Vztahy v období mezi Korejskou válkou a normalizací vztahů	18
2.1 Korejská válka a vztahy v 50.letech	18
2.2 Čínsko-sovětská roztržka	20
3 Normalizace vztahů	23
3.1 Počátky normalizace vztahů	23
3.2 Po Nixonově návštěvě Pekingu	26
3.3 Normalizace vztahů	27
4 Význam normalizace čínsko-amerických vztahů pro mezinárodní vztahy	30
4.1 Mezinárodní vztahy v 70. letech 20.století	30
4.2 Triangulární diplomacie.....	31
4.3 Čínská lidová republika a Organizace spojených národů.....	34
4.4 Dopad na vztahy v oblasti Pacifiku	36
Závěr	40
Seznam zdrojů.....	42
Seznam příloh	46

Seznam použitých zkratek

ASEAN	Association of South East Asian Nations (Sdružení národů jihovýchodní Asie)
ČLR	Čínská lidová republika
KLDR	Korejská lidově demokratická republika
KMT	Kuomintang
KS	Komunistická strana
NATO	North Atlantic Treaty Organisation (Severoatlantická aliance)
OSN	Organizace spojených národů
SALT	Strategic Arms Limitation Treaty (Dohoda o omezení strategických zbraní)
SSSR	Sovětský svaz socialistických republik
USA	United States of America (Spojené státy americké)

Úvod

Má bakalářská práce „Diplomatické vztahy mezi USA a Čínskou lidovou republikou“ se zaměřuje na analýzu vzájemných mezinárodních vztahů, zejména diplomatických, mezi dvěma světovými velmocemi. Tématem Číny jsem se měl možnost zabývat v minulosti v jiných souvislostech, a tak motivem pro vyhotovení práce bylo rozšířit si znalosti v dané oblasti na úrovni diplomatických styků a mezinárodního přínosu Čínské lidové republiky. Danému tématu bych se rád věnoval i do budoucna a chtěl bych také Čínskou lidovou republiku osobně navštívit. Diplomatické vztahy mezi oběma zeměmi se v letošním roce dostávají do diskuzí především díky třicetiletému výročí jejich oficiálního vzniku, které bylo oslaveno 1. ledna. Čínská lidová republika zároveň v říjnu oslaví již šedesáté výročí svého vzniku, což také vynáší téma do popředí. Cílem práce je analyzovat vývoj diplomatických vztahů mezi zeměmi v mezinárodním kontextu, tedy zachytit i okolnosti, které obě země nutily zaujímat vzájemná stanoviska, a dopady, které měl vývoj vzájemných vztahů na okolní svět.

V práci se zabývám vývojem vzájemných diplomatických vztahů mezi Spojenými státy a Čínskou lidovou republikou a jejich dopadem nejen na pacifický region, ale také na zbytek světa. Práce se opírá obzvláště o písemné zdroje, kterých je vzhledem k rozsáhlosti tématu k dispozici velké množství. Mezi nejdůležitější knižní zdroje lze zařadit paměti amerického ministra zahraniční doktora Henryho Kissingera, které mapují podstatné období sblížování ve vzájemných vztazích. Dalším důležitým zdrojem jsou články získané z odborných časopisů soustřeďujících se na tematiku jihovýchodní Asie či mezinárodních vztahů. Samozřejmě také internetové zdroje podstatně přispěly k vyhotovení práce a to především internetové stránky amerického ministerstva zahraničí a čínské ambasády ve Spojených státech.

Celá práce je psaná ze „západního“ pohledu na mezinárodní vztahy, jelikož literatura z čínské strany je těžko dosažitelná. Přesto se snažím podobně jako autoři literárních zdrojů přiblížit i pohled čínské strany na celou situaci. Práce je členěna do 4 částí. V první kapitole „Čínsko-americké vztahy koncem 19. a v první polovině 20. století“ se soustřeďuji na historické předpoklady vztahů mezi zeměmi vytvořené ještě před vznikem Čínské lidové republiky. Úvod první kapitoly se koncentruje na konec 19. století a politiku otevřených dveří, kterou Spojené státy aplikovaly na Čínu.

Dále jsou rozebírány vztahy v období japonské okupace čínských území, čínsko-japonské války a následné čínské občanské války. V období třetí občanské války se zaměřují na vztah mezi Komunistickou stranou Číny a americkými úřady a úředníky a důvody, proč nebyla Čínská lidová republika po svém vzniku uznána Spojenými státy.

Následující kapitola „Vztahy v období mezi Korejskou válkou a normalizací vztahů“ se zaměřuje na zmapování situace po vzniku Čínské lidové republiky. Popisuje první konfrontaci mezi oběma státy, která proběhla v rámci Korejské války, a zachycuje její dopad na vzájemné vztahy. Kapitola se dále zabývá čínsko-sovětskou roztržkou. Třetí kapitola „Normalizace vztahů“ se, jak její název napovídá, zabývá normalizací diplomatických vztahů. Kapitola se snaží rozebrat důvody, které vedly oba státy k vzájemnému sblížení, které vyústilo v navázání pevnějších kontaktů a ve svém důsledku o několik let později v úplnou normalizaci vzájemných vztahů. Jejím cílem je také popsat obtížnost s jakou bylo normalizace vztahů dosaženo.

Poslední kapitola „Význam normalizace čínsko-amerických vztahů pro mezinárodní vztahy“ se zaměřuje především na dopad normalizace vztahů Spojených států a Čínské lidové republiky na mezinárodní vztahy. V této části je pozornost věnována vzniku tzv. triangulární diplomacie, kterou sblížení obou zemí umožnilo, a analýze jejího dopadu na světové dění. Dále se kapitola zaměřuje na vstup Čínské lidové republiky do Organizace spojených národů a následné důsledky samotného vstupu. Kapitola je ukončena dopadem sblížení na oblast pacifického regionu, na Vietnam, Kambodžu a Japonsko.

1 Čínsko-americké vztahy koncem 19. a v první polovině 20. století

1.1 Politika otevřených dveří

Vývoj diplomatických vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a Spojenými státy americkými nelze analyzovat bez znalosti historického pozadí. Jak americký postoj k Číně, tak ten čínský k Americe se vyvíjel celou řadu let a byl formován mnoha významnými událostmi. Politické úsilí USA se krátce po jejich vzniku soustřeďovalo především na vnitrostátní problémy a v oblasti zahraniční politiky pak na situaci na americkém kontinentu, jak dokládala Monroova doktrína.¹ Významnou politickou událostí v čínsko-amerických vztazích bylo vydání tzv. Hayovy doktríny² pojmenované podle tehdejšího amerického ministra zahraničí Johna Milтона Haye, která reagovala na předchozí rozdělení Číny mezi mocnosti. Krátce po čínsko-japonské válce, která pro Čínu skončila porážkou, byli Číňané nuceni uzavřít sérii nepříznivých dohod o pronájmu území postupně Rusku, Německu, Francii, Británii, Japonsku a Portugalsku.³ USA v daném období zaměstnány válkou se Španělskem o Filipíny nezasáhly do dělení Číny a cítily ohrožení jejich obchodních zájmů v oblasti.

Reakcí USA na dělení Číny byla tzv. politika otevřených dveří formulovaná Hayem roku 1899. Hayova doktrína měla zajistit všem velmocím stejná práva na území Číny, zejména pak otevřenost pronajatých území vlivu USA. Americká politika byla nakonec přijata víceméně všemi velmocemi a zabránila tak rozpadu čínského státu, který však přesto de-facto pozbyl své nezávislosti a byl uvržen do polokoloniálního postavení. Reakcí čínského lidu na silící tlak velmocí a neutěšené domácí poměry bylo Boxerské povstání, které vypuklo v září roku 1899. Vzbouřenci vedeni tajnou čínskou společností zvanou Pěst spravedlnosti a míru oblehli diplomatickou čtvrt' v Pekingu, což vedlo ke koordinovanému vojenskému zásahu velmocí včetně USA.⁴ Následkem potlačeného povstání byla Čína donucena v Boxerském protokolu k zavázání se ke splácení reparací a k postoupení dalších privilegií koloniálním mocnostem. Pozornost

¹ U.S. Department of State. *Monroe Doctrine, 1823*. Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/jd/16321.htm>

² Viz příloha 1

³ VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*, s. 155

⁴ KREJČÍ, Oskar. *Zahraniční politika USA. Ideje, doktríny, strategie*, s. 125

USA se v dalším období zaměřovala na dodržování politiky otevřených dveří ve snaze zabránit jedné z mocností v získání dominantního vlivu. Americký kongres postupně v letech 1908 a 1924 zrušil čínskou povinnost splácet reparace z Boxerského povstání a již obdržené finanční prostředky věnoval na vzdělání čínských studentů v Americe a vybudování univerzity v Pekingu.⁵

Po pádu Čchingské dynastie byly USA v roce 1913 první velmocí, která navázala diplomatické styky s Jüan Š'kchajovou vládou poté, co Kuomintang vyhrál parlamentní volby. Další státy uznávají Čínskou republiku, vzniklou již v roce 1911, krátce poté, co byla přiznána autonomie Tibetu požadovaná především Velkou Británií. USA i nadále pokračovaly v politice otevřených dveří, kterou uplatnily jak ve smlouvách s Japonskem, tak při konferenci o odzbrojení ve Washingtonu roku 1922. V závěrečných dokumentech konference, především ve Smlouvě devíti mocností, byla mezinárodně potvrzena politika otevřených dveří. Američané však sami z této politiky činili ústupky a to převážně ve vztahu k Japonsku.⁶ Krátce po první světové válce vypuklo v Číně povstání označované jako Májové. Vzpouza byla reakcí na rozhodnutí mírových vyjednávačů ve Versailles ponechat v japonských rukou bývalé německé koncese v provincii Šan-tung.⁷ Povstání stálo u kořenů vzniku Komunistické strany Číny, která velmi ovlivnila další vývoj země. Boj o vnitropolitickou moc v Číně vyústil ve 20. a 30. letech ke dvěma občanským válkám, které postupně znesvářily KMT a KS Číny a vedly k oslabování vnitřní integrity Číny.

1.2 Jednotná fronta proti Japonsku

Ani po Washingtonské konferenci, která rušila dosavadní smlouvy uzavřené v Pacifiku, nebyly politiky velmocí vůči Číně jednotné, což vedlo k zhoršování postavení Japonska. To se rozhodlo pro samostatný postup a již od počátku třicátých let využívalo nejednotnosti Číny k obsazování čínských provincií a dosazování loutkových vlád do jejich čela. Následná čínsko-japonská válka vypuknuvší v roce 1937 přinutila KS Číny a KMT uzavřít spojení. Vztahy mezi KS Číny a Spojenými státy americkými v předchozím období byly značně ovlivněny antiimperialistickým postojem z čínské strany, napojením na Moskvu prostřednictvím Kominterny a americkou podporou Čankajškovy Nankingské vlády během rozporů uvnitř Kuomintangu. Když se

⁵ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, s. 413

⁶ OVERHOLT, William H. *President Nixon's Trip to China and Its Consequences*, Asian Survey, s. 717

⁷ Viz příloha 2

z Čankajška a jeho režimu stal nepřítel číslo jedna pro KS Číny po krvavých událostech roku 1927,⁸ zesílily také antiamerické ohlasy v rámci komunistické strany. Ani americká politika neuznání japonské de-facto okupace Mandžuska nezměnila pohled KS Číny na Spojené státy.

Určitý zlom v postoji k USA nastal až s přijetím nové antifašistické jednotné fronty roku 1935. Ochotu KS Číny bojovat po boku Spojených států vyjádřil Mao Ce-tung v rozhovoru s Edgarem Snowem o rok později. Komunisté byli ale stále znepokojeni americkou pomocí, která směřovala k rukám KMT a odvolávali se na to, že tato pomoc je zneužívána proti nim v občanské válce. Pakt Molotov-Ribbentrop z roku 1939 a následná sovětsko-japonská smlouva o neútočení z roku 1941 tlačila KS Číny k navázání diplomatických styků s USA, čímž se strana snažila předejít Petainově cestě.⁹ První možnost pro navázání kontaktu s USA se komunistům naskytla začátkem roku 1941, když byl do Číny prezidentem Rooseveltem vyslán Launchlin Currie. Při setkání Currieho s Čou En-lajem v únoru téhož roku v Čchung-čchingu, vyjádřil Currie americkou podporu čínskému válečnému odboji a vyzdvihнул, že USA nechtějí vidět rozšíření občanské války. Německý útok na SSSR a japonský útok na Pearl Harbor jen potvrdily nutnost ustanovení jednotné fronty s Američany. Mao vymezil dvě možnosti spolupráce se Spojenými státy, a sice guerillovou válku v jižní Číně s americkými zbraněmi a čínskou silou a zřízení informačních kanceláří ve spolupráci s Američany a Brity.

V listopadu a prosinci roku 1943 se v Káhiře uskutečnilo setkání amerického prezidenta Roosevelta, britského premiéra Churchilla a čínského prezidenta generála Čankajška, které mělo zhodnotit průběh války proti Japonsku a budoucnost Asie. Číně byla potvrzena pozice čtvrté mocnosti, která v sobě zahrnovala jistotu poválečného navrácení území nyní okupovaných Japonskem, jako byly Tchaj-wan či Mandžusko.¹⁰ Roosevelt navrhl Káhírskou konferenci zejména z obavy před vývojem války s Japonskem v Číně. Rostoucí čínská inflace a klesající morálka podlamovaly vůli Číňanů vzdorovat. Dalším problémem byl také konflikt mezi velitelem amerických

⁸ V dubnu 1927 Čankajšek zrádně napadá a decimuje dosud spojenecké komunistické síly v Šanghaji za pomoci Zeleného gangu z šanghajského podsvětí.

⁹ Philippe Pétain byl francouzským maršálem a později po kapitulaci Německu vedoucím vlády ve Vichy, která spolupracovala s nacistickým Německem. Petainova cesta by tedy pro Čínu znamenala kapitulaci Japonsku a sestavení „loutkové“ projaponské vlády.

¹⁰ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, s. 484

ozbrojených sil v oblasti generálem Stilwellem¹¹ a Čankajškem, který byl potencionální trhlinou v alianci.¹² Washington usiloval o dobré poválečné vztahy s Čínou, která mu měla napomoci udržovat sovětskou a japonskou rozpínavost. Roosevelt v Káhiře také naznačil svou vidinu poválečné Asie, kde Čína měla hrát roli jednoho ze „čtyř policistů“.¹³

V září 1944 pořádala KS Číny sjezd za účelem prodiskutování jejích vztahů s KTM a možnosti americké pomoci. Jako výsledek jednání napsal Čou En-laj Stilwellovi dopis formulující čtyři body. (1) Krize na čínském bojišti byla způsobena politikou KMT vůči fašismu, a proto by bylo lepší vládu nahradit koalicí. (2) Naopak komunistické síly bojovaly s fašisty a dosahovaly jednoho vítězství za druhým, díky tomu by měly být uznány a zásobovány. (3) Občanská válka byla stále možná, a tudíž by KMT měl uvolnit vojenský tlak v pohraničních oblastech. (4) KS Číny má nárok obdržet alespoň polovinu Američany dodávaného střeliva a zboží v rámci programu Půjčka a pronájem.¹⁴ Komunisté se také za pomoci dvoření Američanům snažili posílit své pozice na jihu země, pro očekávanou pozdější konfrontaci s KMT. Mao Ce-tung ve vyjednávání s USA usiloval o obejití amerického velvyslance Hurleyho ve snaze kontaktovat přímo prezidenta Roosevelta, nicméně ve svém pokusu neuspěl.

V roce 1944 byl do hlavního města komunistické vlády Jen-anu vyslán americký tým pozorovatelů, tzv. Dixie Mission, v čele s plukovníkem Davidem D. Barrettem. Cílem mise, prvního oficiálního kontaktu mezi KS Číny a USA, bylo projednání americké podpory komunistickým silám. Členové mise, ohromeni komunistickou disciplínou a organizovaností, usilovali o jejich přímou podporu. Mise působila v Číně až do března roku 1947.¹⁵ V říjnu 1944 byl na žádost Čankajška odvolán generál Joseph W. Stillwell zejména pro jeho tvrdou kritiku nacionalistů. Na místo Stilwella byl jmenován generál Albert Wedemeyer. Později téhož roku navštívil zemi americký viceprezident Henry Wallace, který se stal nejvýše postaveným Američanem, který do

¹¹ Joseph Warren Stilwell byl americkým čtyřhvězdičkovým generálem sloužícím v Číně a Barmě, v lednu roku 1942 byl jmenován náčelníkem štábu Čankajškovy vlády a velitelem 5. a 6. armády v Barmě.

¹² U.S. Department of State. *The Cairo Conference, 1943*.

Dostupné z URL: <http://www.state.gov/t/pa/ho/time/wwii/107184.htm>

¹³ Návrh spočíval ve společném poválečném zajišťování míru a pořádku ve světě. V každém regionu měla být jedna dominantní mocnost, která by tento mír zajišťovala, právě pro Asii to měla být Čína.

¹⁴ SHENG, Michael M. *America's Lost Chance in China? A Reappraisal of Chinese Communist Policy Toward the United States before 1945*. The Australian Journal of Chinese Affairs, s. 152

¹⁵ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, s. 485

té doby vstoupil na čínskou půdu.¹⁶ Washington se snažil o vytvoření poválečné koaliční vlády mezi KS Číny a KMT. Obě strany navenek tento cíl přijaly, i když ve skutečnosti se již připravovaly na občanskou válku.

Když se v únoru 1945 sešli na Jaltské konferenci zástupci SSSR, USA a Velké Británie, jedním z témat jednání byla situace na východě. Spojené státy na jednání zastupovali kromě prezidenta Roosevelta také Harriman a Bohlen, Sovětský svaz poté Stalin, ministr zahraničních věcí Molotov a Pavlov. Britská strana, ačkoliv se jednání účastnila, neovlivnila příliš jeho výsledky ve vztahu k Číně.¹⁷ Bylo dohodnuto, že Sovětský svaz vstoupí do války s Japonskem během dvou či tří měsíců od porážky Německa a že spolupráce Čankajška je nutná pro splnění stanovených cílů. SSSR také vyjádřil připravenost uzavřít spojeneckou a přátelskou smlouvu s čínskou národní vládou. Navzdory tomu, že se jednání konalo v únoru, jeho závěry byly čínské vládě sděleny americkým velvyslancem až v červnu téhož roku. Přesto byl Čankajšek šokován výsledky Jaltské konference méně než jeho konkurent Mao Ce-tung. O čtyři roky později americké státní ministerstvo připustilo, že opomenutí konzultovat Čínu v roce 1945 bylo nešťastné.¹⁸

Téhož měsíce, tedy v únoru 1945, Stalin ubezpečil Mao Ce-tunga, že po porážce Německa obrátí svou pozornost na východ. Díky tomu KS Číny okamžitě zostřila svůj přístup ve vyjednávání s KMT, ve kterém jako mediátor sloužil Hurley. Američané i KMT si byli dobře vědomi situace a snažili se dosáhnout dohody s komunisty dříve, než na scénu vstoupí SSSR. Mao Ce-tung, jistý si podporou Sovětského svazu v souboji s KMT, přitvrdil svou politiku i vůči Spojeným státům. Sovětský svaz po vyhlášení války Japonsku dobyl čínské Mandžusko, jednu z klíčových oblastí země, komunisté proto věřili, že za pomoci Sovětů získají nad touto oblastí kontrolu. V této situaci 4. dubna 1945 Hurley oznámil podporu USA vládnoucí straně a zřekl se spolupráce s „ozbrojenou stranou“. Mao Ce-tung reagoval sérií slovních útoků na americký imperialismus. KS Číny měla obavu z možné vojenské spolupráce USA a KMT, která podle nich znamenala americké vojenské dobytí komunisty kontrolovaných oblastí a jejich následné obsazení jednotkami KMT. Komunistická propaganda proti USA se za těchto okolností stala silně militantní.

¹⁶ U.S. Department of State. *United States Relations with China: Boxer Uprising to Cold War (1900-1949)*. Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/90687.htm>

¹⁷ EDMONS, Robin. *Jalta and Postdam: Forty Years Afterwards* International Affairs, s. 201

¹⁸ Tamtéž, s. 201

1.3 Třetí občanská válka

Pozdvižení vyvolala rezignace amerického velvyslance v Číně Patricka Hurleyho v listopadu 1945, který označil americkou diplomatickou službu za prokomunistickou. Důvodem pro jeho rezignaci byla mimo jiné neúspěšná snaha o mediaci mezi KMT a KS Číny. Když spolu tyto dvě strany začaly bojovat, Hurley odstoupil z úřadu a odcestoval zpět do Ameriky. Následně sestavená senátní Komise pro mezinárodní vztahy neuspěla po mnohých slyšení v analýze situace v poválečné Číně.¹⁹ Také Rooseveltova a posléze Trumanova administrativa neměla v otázce Číny jasno a byla napadána jak ze strany liberálů, tak ze strany konzervativců. Konzervativci přeceňovali roli ideologie, věřili ve vzájemnou podobnost s KMT, i když zde byly značné rozdíly, a nedbali otevřenosti KS Číny vůči USA, jejich častých neshod se Stalinem a jejich potenciálu. Liberálové naopak přehlíželi vyústění sovětsko-amerického souboje o vliv v tak klíčové zemi, jako je Čína.²⁰ V prosinci nahradil Hurleyho v pozici velvyslance pro Čínu generál George Catlett Marshall, který poté zprostředkoval další vyjednávání, ale i jeho návrhy byly odmítnuty oběma stranami. Koncem roku se v Moskvě setkali ministři zahraničí USA, SSSR a Velké Británie, aby projednali otázku Číny. Konference se shodla na mírovém sjednocení Číny a odmítla občanskou válku.²¹

Spojené státy při osvobozování Číny intervenovaly na straně KMT, čemuž kromě transportu kuomintangských jednotek a předávání dobytých území KMT nasvědčovala i smlouva mezi SSSR a Kuomintangem, která byla uzavřena na popud USA po Jaltské konferenci.²² Následný pokus o zprostředkování jednání mezi KMT a KS Číny vedený generálem Marshalllem s cílem vytvořit koaliční vládu byl tak již předem odsouzen k nezdaru navzdory dílčímu úspěchu v podobě dohody o zastavení vojenských akcí mezi oběma stranami z ledna roku 1946. Po vypuknutí občanské války měl KMT výrazně lepší výchozí pozice zejména díky podpoře ze strany USA, která kromě zásob zahrnovala i zbraně a vojenská vozidla. Čankajšek však díky neuvážené taktice a ignorování rad ze strany USA válku postupně prohrával. KS Číny vítězila hlavně na venkově prostřednictvím zbraní, které získala v Mandžusku díky benevolenci

¹⁹ CHERN, Kenneth S. *Politics of American China Policy, 1945: Roots of the Cold War in Asia*. Political Science Quarterly, s. 632

²⁰ Tamtéž, s. 644

²¹ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, s. 492

²² FAIRBANK, J.K. *Dějiny Číny*, s. 373

SSSR, případně které zabavila kuomintangským silám. Americká strana byla po všech svých investicích výsledkem války znepokojena. Po návratu zpět do USA roku 1947 generál Marshall jako nový ministr zahraničí, znalý rozložení sil, zabránil vstupu USA do konfliktu. I přes podporu KMT v období občanské války, která v celkovém měřítku dosáhla do výše 3 miliard dolarů,²³ neustávaly snahy Spojených států o mírové řešení konfliktu. V červenci 1946 dokonce USA zastavily dodávky nacionalistům, aby je donutily zasednout k jednacímu stolu. Komunistům naopak USA hrozily zvýšenou pomocí KMT v případě jejich neochoty vyjednávat.

Americký manévrovací prostor ve vyjednávání velmi zúžil Trumanův projev z roku 1947, ve kterém hlásal podporu všem zemím bojujícím proti komunismu. Již v průběhu občanské války čelila americká administrativa po převzetí důležitých oblastí země komunisty zásadní otázce: „Odvolat své diplomaty, nebo je ponechat v jejich úřadech?“ Mnozí pracovníci Ministerstva zahraničí USA se obávali, že ponechání amerických misí v úřadu si mohou komunisté vyložit jako tacitní uznání jejich režimu. V případě jejich odvolání by však Američané ztratili kontakt s vedením oblastí ovládaných komunisty a ponechali by své občany bez ochrany, navíc ztráta kontaktu s vedením oblastí by učinila jakákoliv pozdější jednání mnohem obtížnějšími. Z těchto důvodů se USA rozhodly ponechat své zástupce v úřadech.²⁴ Po převzetí Šen-jangu komunistickými silami v listopadu 1948 obdržel Angus I. Ward, americký generální konsul v Mukdenu, prostřednictvím telegramu pokyny, které mu ukládaly informovat místní úřady, že zůstává ve funkci konzula, aby pomáhal a chránil americké občany a ochraňoval americký majetek. V žádném případě však nesmělo dojít k tomu, aby si tento akt vyložily místní orgány jako akt formálního uznání komunistického režimu.

Ústřední výbor KS Číny v listopadu shrnul stranickou politiku vůči západním vyslancům v telegramu pro starostu Šen-jangu. Zahraniční banky by neměly být uzavřeny po převzetí Šen-jangu. Americké, britské a sovětské konzuláty by měly být chráněny jednotkami pod válečným právem, v žádném případě nesmí být prohledávány zahraniční diplomaté vstupující a opouštějící úřad, stejně tak nesmí dojít k prohledávání samotného konzulátu. Vzhledem k nezkušenosti v diplomatické praxi by měli být

²³ GITTINGS, John. *The Great-Power Triangle and Chinese Foreign Polic.* The China Quarterly, s. 45

²⁴ JIAN, Chen. *The Ward Case and the Emergence of Sino-American Confrontation, 1948-1950.* The Australian Journal of Chinese Affairs, s. 150

konzultování sovětští diplomaté, jejich názory by však měly být považovány pouze za návrhy.²⁵ Zdálo se, že komunisté budou dodržovat obecné mezinárodněprávní principy. Situace se dramaticky změnila 15. listopadu, kdy místní úřady informovaly konzuláty, že cizinci nesmějí vlastnit rozhlasový vysílač bez zvláštního povolení Městské vojenské kontrolní komise. Co komunisty k takovému jednání přimělo? Podle telegramu zaslání Čou En-lajem 10. listopadu 1948 do Šen-jangu Ústřední výbor nařídil, že vzhledem k tomu, že západní mocnosti neuznávají čínské komunistické autority, KS Číny nebude uznávat západní konzuláty a jejich zaměstnanci budou považováni za obyčejné cizince bez diplomatických práv.²⁶

Neuznávání komunistického režimu západem nebylo jediným důvodem pro tento krok. Důležitou roli hrály tlaky ze strany SSSR, který vyčítal KS Číny příliš mírné jednání se západními konzuláty v provincii Šen-jang. Sovětský svaz byl pro Mao Ce-tunga v této době nejbližším spojencem, a tak jeho názory nemohly být brány na lehkou váhu. Dalším důvodem byla také obava z americké špionáže, jelikož občanská válka stále probíhala a Američané mohli nepříteli poskytovat informace o pohybu Lidové osvobozené armády. Cílem odříznutí západních konzulátů od prostředků komunikace byla snaha donutit jejich personál opustit oblast. Výzva vydat rozhlasový vysílač byla zároveň otázkou postavení amerických diplomatů. Ward postupující podle pokynů Ministerstva zahraničí odmítl vysílač vydat. O několik dní později vstoupili vojáci osvobozené armády bez varování na půdu konzulátu a umístili Warda i celý personál do domácího vězení.

1.4 Wardův případ a Korejská válka

Nezkušenost oblastních a provinčních lídrů Komunistické strany v zahraničních záležitostech vedla k nutnosti konzultovat veškeré, byť sebemenší problémy s vedením strany. Každý incident na lokální úrovni mohl mít v této době velký vliv na formování zahraniční politiky celé strany.²⁷ Šen-jangské události, při nichž oblastní vedení neuváženě přislíbilo vydat západním diplomatům průkazy pro jejich vozidla, tak jen upevnily důležitost tohoto přístupu. KS Číny však přesto neměla koherentní zahraniční politiku, jediné rozhodnutí, které bylo přijato, bylo se v bipolárním světě připojit na

²⁵ JIAN, Chen. *The Ward Case and the Emergence of Sino-American Confrontation, 1948-1950*. The Australian Journal of Chinese Affairs, s. 151

²⁶ Tamtéž, s. 153

²⁷ Tamtéž, s. 157

stranu SSSR. Mao Ce-tung se sám příliš nesoustředil na zahraniční politiku, osobně ani do této doby v zahraničí nebyl. Jeho pozornost byla zaměřena na interní problémy v ekonomice i politice.²⁸ Pro mezinárodní záležitosti byl na popud Ústředního výboru v každém městě ustanoven speciální vojenský výbor vedený vždy jedním vysoce postaveným členem strany. Navzdory tomu, že případ amerického konzula jasně nasvědčoval tíhnutí komunistů k SSSR a lze jej také považovat za počátek strategické spolupráce mezi KS Číny a SSSR, jejich názory nebyly jednotné. Stalin se dokonce obával, že by se komunistická Čína mohla vydat cestou Titovy Jugoslávie.

Pro USA byl Wardův případ vážnou výzvou, kterou se zpočátku snažily vyřešit diplomaticky, aniž by se dostala na veřejnost. George Hooper, americký generální konzul v Hongkongu, byl pověřen kontaktovat Qiaa Mu, který měl prostřednictvím jednání s KS Číny zjistit, jaká je situace v Šen-jangu. Při dalším setkání Qiao Hoopera informoval, že Wardův případ je součástí „otázky amerického postoje k nové vládě a KMT“.²⁹ Po komunistické okupaci Pekingů se USA snažily prostřednictvím zdejšího konzula Edmunda Clubba předat zprávu vedení KS Číny, že nedostatek komunikace a pokračující zvěsti o omezování amerického personálu je značně znepokojují a pokud se zvěsti ukáží pravdivé, půjde o porušení mezinárodního práva a obyčeje, které nehodlají tolerovat. Nicméně ani prostřednictvím Clubba ani skrze hongkongskou cestu se nedařilo zprávu Ústřednímu výboru KS Číny předat. Komunističtí funkcionáři poslušní stranické politiky zakazující vyvíjet jakoukoliv iniciativu v oblasti zahraničních věcí odmítali tyto dopisy zprostředkovat vedení.

Příležitost pro další kontakt se naskytla po obsazení Nankingu osvobozenou armádou na přelomu května a června 1949. Americký velvyslanec v Číně John Leighton Stuart se svolením Ministerstva zahraničních věcí zůstal ve své pozici doufajíc, že mu to umožní navázat komunikaci s vedením KS Číny. Ve třech schůzkách s Huang Huem³⁰ byl komunistický postoj formulován jasně, pouze pokud USA přestanou podporovat KMT a budou s komunistickou Čínou jednat jako s rovnoprávným partnerem, pak je možné prodiskutovat otázku formování čínsko-amerických vztahů. Stuart naopak vyzval KS Číny k dodržování široce uznávaných principů mezinárodního

²⁸ GITTINGS, John. *The Great Power-Triangle and Chinese Foreign Policy*. The China Quarterly, s. 42

²⁹ JIAN, Chen. *The Ward Case and the Emergence of Sino-American Confrontation, 1948-1950*.

The Australian Journal of Chinese Affairs, s. 161

³⁰ Vedoucí Úřadu pro cizinecké záležitosti KS Číny v Nanjingu

práva, které by vedlo ke zlepšení vzájemných vztahů.³¹ Jelikož jednání nikam nesměřovalo, rozhodli se Američané úřad v Šen-jangu uzavřít, doufajíce, že tamní personál bude propuštěn. Přestože stáhnutí amerických diplomatů z Šen-jangu bylo cílem KS Číny, nedošlo k jejich propuštění. Mao Ce-tung se naopak rozhodl rozptýlit proamerický postoj z minulých let a obvinil Warda a jeho konzulát ze špionáže.³² Stuart označil obvinění za nereálné a tvrdil, že komunisté s ním přišli, aby odvrátili pozornost od toho, že zadržovali personál konzulátu několik měsíců bez možnosti komunikace.

1. října 1949 jménem KS Číny uvědomil Čou En-laj zahraniční vlády o vytvoření Čínské lidové republiky a zdůraznil důležitost navázání diplomatických styků s ostatními zeměmi, kopie prohlášení byla zaslána také Georgi Clubbovi. O dva dny později mluvčí Ministerstva zahraničí Spojených států amerických oznámil, že USA vzhledem k tomu, že KS Číny nerespektuje mezinárodní právo, neuznávají ČLR a budou i nadále udržovat diplomatické styky s KMT. Reakcí ČLR bylo vystupňování Wardova případu a zatčení jeho samotného spolu s dalšími čtyřmi zaměstnanci 24. října. Američtí politici byli pod tlakem veřejnosti nuceni k odpovědi. Truman byl ochoten přistoupit i k bloádě dopravy uhlí do čínských přístavů, dokonce byl konzultován Sbor náčelníků pro případný vojenský zásah, který mohl vést k osvobození konzulárních úředníků.³³ Měsíc po zatčení byl Ward souzen bez možnosti výslechu svědků z jeho strany a bez americké pomoci. 21. listopadu byl poté odsouzen a posléze vyhoštěn z Číny. Ve stejném čase byl i zbývající personál mukdenského konzulátu vyhoštěn vzhledem k podílu na špionážním incidentu.

Záhy po vzniku byla Čínská lidová republika uznána Sovětským svazem, ostatními komunistickými státy a Indií a podala žádost o křesla v Radě bezpečnosti a Valném shromáždění Organizace spojených národů, která byla do té doby obsazena nacionalisty. Trumanova administrativa i přes menšinu v Kongresu odmítla ČLR uznat a vystoupila proti jejím požadavkům na zastoupení v OSN. USA však nezavřely úplně dveře cestě případného uznání, ale ani nepovažovaly přijetí do OSN za záležitost, která by musela být schválena dvoutřetinovou většinou ve Valném shromáždění. Během následujících osmi měsíců byla pozice USA značně rozpolcená. Začátkem května 1950

³¹ JIAN, Chen. *The Ward Case and the Emergence of Sino-American Confrontation, 1948-1950*. The Australian Journal of Chinese Affairs, s. 162

³² Dnešní studie badatelů v Čínské lidové republice naznačují, že neexistoval žádný usvědčující důkaz k danému obvinění.

³³ JIAN, Chen. *The Ward Case and the Emergence of Sino-American Confrontation, 1948-1950*. The Australian Journal of Chinese Affairs, s. 166

Truman v projevu vyjádřil, že Spojené státy se nechtějí zaplést do interních záležitostí v Číně, nicméně ekonomická pomoc nacionalistům bude stále pokračovat avšak bez vojenských zásob či strategických rad. Den po projevu komunisté obsadili v Pekingu dřívější kasárna v té době sloužící jako úřady amerického konzulátu, což vedlo ke stáhnutí veškerého amerického personálu z komunistické Číny. I kdyby komunisté ponechali USA manévrovací prostor, který značně omezili jednáním ve Wardově případu a jemu podobných, byly by zde jiné důvody pro pozdržování uznání, jelikož i značná většina americké veřejnosti byla proti němu.³⁴ Pokud v této době existovala sebemenší naděje na urovnání vztahů s ČLR, pak zmizela její účastí v Korejské válce.

Nový americký ministr zahraničí Dean Acheson, který v této pozici nahradil Marshalla v lednu 1949, uvedl, že USA odmítají jak ze strany své, tak ze strany svých spojenců uznání komunistické Číny, přijetí jejich zástupců do OSN a odvrácení se od nacionalistů ke komunistům. Naopak John Foster Dulles, pozdější ministr zahraničí v Eisenhowerově administrativě, zaujímal k ČLR vstřícnější postoj. Krátce před vypuknutím Korejské války, ve stejné době, kdy prosazoval pozdržení uznání, se vyjádřil, že pokud ČLR prokáže schopnost zvládnout interní problémy a vládnout celému území Číny, měla by být přijata do OSN. Pro přijetí ČLR do OSN hovořila skutečnost, že by se docílilo formy kontaktu s revolučním režimem bez nutnosti riskovat politickou krizi kvůli postoji amerického Kongresu a veřejnosti. Po propuknutí Korejské války došlo k určitému posunu v postoji Dullese. Obával se, že přijetí ČLR by vzhledem k právu veta v Radě bezpečnosti ochromilo funkčnost Rady. Ve chvíli, kdy Dulles nastoupil do úřadu, tedy v lednu 1953, již jak přijetí do OSN, tak uznání nebylo vzhledem k domácí politické situaci a odkazu minulých administrativ možné. Jakkoli americká administrativa rozpoznala vítěze čínské občanské války, selhala v rozvoji podpory Kongresu a v práci s americkou veřejností. Silný postoj Kongresu a veřejnosti pak v následujících letech nenechal příliš prostoru pro formulování zahraniční politiky v této oblasti. Dulles neměl jinou možnost než obrátit svůj postoj proti uznání Číny, jelikož pozice byla dána prakticky ještě před jeho příchodem do úřadu.

³⁴ GUHIN, Michael A. *The United States and the Chinese People's Republic: The Non-Recognition Policy Reviewed*. International Affairs, s. 48

2 Vztahy v období mezi Korejskou válkou a normalizací vztahů

2.1 Korejská válka a vztahy v 50. letech

Americká administrativa na přelomu 40. a 50. let 20. století několikrát neopatrně označila Koreu jako oblast ležící mimo americké bezpečnostní pásmo,³⁵ což potvrdilo i stáhnutí jednotek, které zde byly umístěny ještě z dob druhé světové války. Severokorejci vedeni touhou po sjednocení země, kterému stála v cestě Soulská vláda, si situaci vyložili tak, že USA nepůjdou do konfliktu v této oblasti. Jejich předpoklad podporoval vývoj předchozích událostí, při kterých Spojené státy ponechaly komunistům bez boje obrovské území pevninské Číny. Z pohledu USA zde však po ztrátě Číny a komunistickém puči v Československu byla jasná tendence komunistického expanzionizmu. V takové situaci USA nemohly nechat komunistické síly překročit mezinárodně uznávané hranice. Sjednocení Koreje pod komunistickou nadvládou by také mělo katastrofální dopad na poválečné Japonsko.³⁶

Severokorejský útok byl vnímán jako součást komunistické strategie na ovládnutí světa. Proto byla vyslána americká Sedmá flotila na obranu Tchaj-wanu a zvýšena pomoc francouzským jednotkám bojujícím ve Vietnamu. Korejská lidově demokratická republika byla v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů označena jako agresor, čemuž napomohla sovětská neúčast při hlasování na protest proti nepřijetí ČLR do OSN. Spojené státy se v čele vojsk OSN a pod jejím mandátem vrátily do Jižní Koreji. Spojeným vojskům se podařilo agresora zatlačit zpět za 38. rovnoběžku, ale absence konkrétnějšího cíle ztěžovala situaci.³⁷ Generál MacArthur pokračoval ve svém postupu směrem k čínským hranicím, což velmi zneklidňovalo čínské komunisty. Když poté KLDR v říjnu 1950 oficiálně požádala ČLR o pomoc, vyslal Mac Ce-tung váhavě po konzultaci s Moskvou čínské dobrovolníky do Koreji.³⁸ Bylo rozhodnuto postupovat opatrně a vyhnout se přímým konfrontacím s americkými jednotkami.

³⁵ KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: Od Riechelieua k pádu Berlínské zdi.*, s. 491-493

³⁶ U.S. Department of State. *Korean War and Japan's Recovery*, Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/cwr/17740.htm>

³⁷ Viz příloha 3

³⁸ Blíže: HUNT, Michael H. *Beijing and the Korean Crisis, June 1950 – June 1951*. Political Science Quarterly

Od vstupu Číny do konfliktu Amerika upustila od omezeného vítězství, které by ji mohlo zavléci do totální války. Obava z rozšíření konfliktu se odrazila také v odvolání MacArthura, ke kterému došlo poté, co se generál Douglas MacArthur otevřeně zdráhal podpořit politické cíle v Koreji a pohrozil Číně rozšířením konfliktu na její území. Zatímco Truman jednal o příměří na 38. rovnoběžce, mluvil generál o vytvoření druhé fronty proti ČLR za pomoci Čankajškových vojsk a požadoval atomové bombardování čínských základen. Jeho nástupcem se stal generál Matthew Ridgway.³⁹ 27. července 1953 skončila Korejská válka poté, co Spojené státy, Čínská lidová republika, Korejská lidově demokratická republika a Korejská republika podepsaly smlouvu o příměří.

Americká zahraniční politika podnikla počátkem 50. let kroky k bližšímu spojení s Čínskou republikou. Vytvoření Organizace jihoasijské smlouvy, která měla spojit region proti komunistické hrozbě a debaty s Tchaj-pejí o možné vzájemné obranné smlouvě ohrožovaly dominantní roli ČLR v regionu. Reakcí ČLR bylo bombardování nacionalistických ostrovů v Tchajwanské úžině, které naopak jen urychlilo podepsání Vzájemného obranného paktu mezi Čínskou republikou a USA. V lednu 1955, po vyostření situace, byla za tlaku ministra zahraničí Dullese americkým Kongresem schválena rezoluce, která dávala prezidentu Eisenhowerovi výlučné právo bránit Tchaj-wan⁴⁰ a přilehlé ostrovy.⁴¹ V této napjaté situaci na africko-asijské konferenci v Bandungu oznámil ministr zahraničí ČLR Čou En-laj zájem o jednání s Američany. V září 1955 se v Ženevě započala jednání mezi ČLR a USA. Komunistická Čína přesto obnovila bombardování ostrovů v roce 1958, při kterém Američané zásobovali nacionalistické pevnůstky na ostrovech a napomohli k ukončení bombardování a postupnému uklidnění situace.

Americko-čínské rozhovory, které byly během 16-ti let jedinou formou kontaktu mezi oběma státy, se z Ženevy postupně přesunuly do Varšavy. Jedním z mála přínosů, ke kterým jednání vedla, byla dohoda o umožnění svobodného návratu do vlasti příslušníkům druhého národa, kteří byli až doposud zadržováni na obou stranách.⁴² Další témata jako zrušení embarga, které bylo na ČLR uvaleno za Korejské války, výměna novinářů nebo setkání obou stran na vysoké úrovni byla odmítána ze strany

³⁹ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, s. 520

⁴⁰ Viz příloha 4

⁴¹ U.S. Department of State. *The Taiwan Strait Crises: 1954-55 and 1958*, Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/lw/88751.htm>

⁴² .S. Department of State. *U.S.-China Ambassadorial Talks, 1955-1970*. Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/lw/88750.htm>

USA. Hlavním problémem při jednání byla otázka Tchaj-wanu, ve které nehodlala ani jedna strana ustoupit a která bránila veškerým dalším dohodám. Ačkoliv tato jednání ve výsledku nepřinesla mnoho hmatatelných výsledků, poskytla obou stranám možnost k rokování, které zabránilo vzájemným nedorozuměním vedoucím k otevřenému konfliktu.

2.2 Čínsko-sovětská roztržka

Koncem 50. let dospěli čínští komunisté k šokujícímu zjištění, že stalinistický model průmyslového růstu není aplikovatelný na čínské podmínky. Jako reakce následoval Velký skok vpřed, což byla Mao Ce-tungem organizovaná přeměna země do masivních komun provázená velkou decentralizací. Ačkoliv se Velký skok zpočátku jevil jako úspěch, následovalo období hladomoru, kterému podlehy miliony lidí, a čínská ekonomika balancovala na pokraji kolapsu.⁴³ Právě v tomto období začaly na povrch vyvěrat neshody mezi ČLR a SSSR, které vyústily v čínsko-sovětskou roztržku. Vzájemné neshody signalizovala Chruščovova kritika Stalinova kultu a později také čínského Velkého skoku vpřed, proti čemuž Mao ostře protestoval. Výše zmíněné čínské bombardování nacionalistických ostrovů v roce 1958, které nebylo konzultováno se Sověty, mělo za následek odmítnutí SSSR se postavit za Čínu a zrušení příslibu poskytnout ČLR atomovou zbraň. Pokračující roztržka vedla počátkem dalšího desetiletí k odvolání sovětských vědců a techniků z ČLR a k ideologické rozepři.

Vztahy v rámci trojúhelníku⁴⁴ se v 60. letech točily kolem ohniska, jímž byl SSSR. Během Kubánské krize byl nakloněn více ČLR, s vidinou případné pomoci také podporoval její akce ve vztahu k indočínské válce. Poté, co však krize již dosáhla svého vrcholu a docházelo k uvolňování, přiklonil se Sovětský svaz ve válce k zastavení čínského postupu. Dohoda o zákazu jaderných zkoušek z roku 1963 pak převážila jazýček vah na americkou stranu a vyvolala otevřenou roztržku s ČLR. Čínská zahraniční politika se pod vlivem událostí značně změnila. Po vytvoření „Svaté aliance“ mezi oběma dominantními mocnostmi se ČLR snažila zaujmout pozici vůdce revolučního světa. Tři hlavní body čínské zahraniční politiky vedené Maem byly: (1) vyhnout se kompromitujícímu urovnání vztahů s jednou ze dvou velmocí; (2) v případě nutnosti se spojit se slabšími státy, ale udržovat vzájemnou politickou

⁴³ Ekonomická stránka Velkého skoku vpřed blíže: FAIRBANK, J.K. *Dějiny Číny*, s. 409-421

⁴⁴ Peking – Moskva – Washington

angažovanost na minimu; (3) zůstat pokud možno sedět a sledovat zbývající dva tygry, jak se perou.⁴⁵

Američané mohli využít čínsko-sovětské roztržky ve svůj prospěch, k zesílení tlaků na Moskvu a následnému získání ústupků. Je nicméně málo pravděpodobné, že Peking by přistoupil na takovou hru. Mohli postupovat i opačným směrem ke sblížení s ČLR, měli by však málo, co získat. V případě úspěchu by se pravděpodobně sovětské politiky vůči západu ještě zostřily a šance na spolupráci v oblasti Středního východu či zachování stavu v Evropě by byly značně sníženy. Značně limitující byly také americko-japonské vztahy, které by případným sblížením mohly utrpět. Japonská sféra vlivu, tedy zejména Jižní Korea a Tchaj-wan, byla v této době stále problematickou oblastí. V dané situaci se tak jako nejlepší řešení jevílo do roztržky vůbec nezasahovat.⁴⁶

Americký vstup do války ve Vietnamu na období dalších několika let znemožnil sblížení s Čínou. ČLR měla větší zájem jednat s dvěma Vietnamy než s jedním silným, který měl dlouhou historii antipatie k Číně. Proto věřila, že USA poslouží jejím záměrům v této oblasti. Přesto ČLR od počátku konfliktu stála na straně Severního Vietnamu, nejen kvůli ideologii, ale také z obavy před vytvořením americké vojenské základny v Jižním Vietnamu. Jak Spojené státy, tak komunistická Čína se navzájem ubezpečily, že nemají zájem na vzájemné konfrontaci, obě strany tak v konfliktu pečlivě zvažovaly každý krok.

Nedlouho po vypuknutí Vietnamské války čelila komunistická Čína daleko větším problémům na domácí frontě. Kulturní revoluce⁴⁷ vyvolaná samotným Mao Ce-tungem měla vést k modernizaci a změnám ve společnosti. Řádění zmobilizovaných studentských mas známých jako Rudé gardy se vyhnul jen málokdo, proto je období Kulturní revoluce dnes odsuzováno i samotnými čínskými komunisty. V situaci ohromných domácích problémů se Čína snažila stáhnout ze zahraniční politiky, jak jen to bylo možné. Velvyslanci, delegace a studenti byli svoláváni zpět do země. Nebyly vyvíjeny žádné další aktivity v zahraniční politice a Čína se rozhodla nezasahovat do Vietnamské války. Kulturní revoluce nicméně stejně mezinárodní scénu zasáhla. Řádění

⁴⁵ SEGAL, Gerald. *China and the Great Power Triangle*. The China Quarterly, s. 494-495

⁴⁶ GELBER, Harry G. *The United States and China: The Evolution of Polity*. International Affairs, s. 691-693

⁴⁷ Kulturní revoluce blíže: FAIRBANK, J.K. *Dějiny Číny*, s. 422-446

Rudých gard neunikl ani Hongkong, či Barma. Rudogardisté obléhali sovětskou ambasádu a vyloupili britský konzulát v Šanghaji. Pohraniční roztržka se Sověty v roce 1969 pak ukazovala Čínu ve vnitřním boji na pokraji politického a sociálního zhroucení. Kulturní revoluce držela ČLR mimo OSN a vehnala ji do náruče USA ze strachu před sovětskou hrozbou.

Když se ČLR vrátila na mezinárodní scénu, mnohé se změnilo. Indie se stala silnější a získala podporu SSSR. Japonsko, tradiční čínský rival, se vyvinulo v nejsilnější asijskou ekonomiku. Sovětský svaz využil čínské stáhnutí se z mezinárodní scény, aby upevnil svou moc mezi komunistickými zeměmi, která byla oslabována na úkor ČLR v počátku 60. let. Intervence v Československu roku 1968 ukončila liberalizační snahy komunistů ve východní Evropě a Sověti mohli soustředit svou pozornost k ČLR. Pravděpodobně jen možnost zásahu čínskými jadernými zbraněmi a následné negativní mezinárodní důsledky odradily SSSR od uplatnění Brežněvovy doktríny v Číně.⁴⁸

⁴⁸ ROBINSON, Thomas W. *The View from Peking: China's Policies Towards the United States, the Soviet Union and Japan*. Pacific Affairs, s. 333-355

3 Normalizace vztahů

3.1 Počátky normalizace vztahů

Již během Kennedyho a Johnsonovy administrativy zde byly potlačované náznaky zlepšování vzájemných vztahů mezi ČLR a USA. Oběma stranám bylo nejen díky bojům poblíž čínsko-vietnamské hranice jasné, že vzájemné vztahy je třeba normalizovat. Čínské vládní prohlášení o mírovém urovnání vztahů se Sovětským svazem krátce po pohraničních incidentech v roce 1969 tvrdilo, že nesmiřitelné rozpory v principech mezi ČLR a SSSR by neměly bránit normálním státním vztahům na bázi mírové koexistence. Pokud tyto principy nebránily vztahům se SSSR, pak to byl zároveň také signál pro USA.⁴⁹ Vzájemnému sblížení napomohl výrazně nástup Nixona na prezidentské křeslo. Podobně sblížení také podpořilo uklidnění domácí politické situace v Číně po otřesech způsobených Kulturní revolucí.

Nixonova administrativa přeformulovala zahraniční politiku USA, jejíž pozornost se již od dob Achesona a Dullese soustřeďovala na zadržování komunismu. Novým ohniskem pozornosti se stala politika národního zájmu. Přeměna americké zahraniční politiky byla nutná z toho důvodu, že USA již neměly nadvládu nad světovým děním, přesto zůstávaly přední velmocí. Nixon upřesnil cíle nové zahraniční politiky ve svých projevech na přelomu 60. a 70. let v tzv. Nixonově doktríně. Stanovil tři kritéria americké angažovanosti: USA dodrží své závazky; poskytnou ochranu jestliže nějaká nukleární mocnost ohrozí svobodu země, která je jejich spojencem, nebo svobodu země, jejíž existenci považují za životně důležitou pro svou bezpečnost; v případech nenukleární agrese se USA obrátí na zemi, která je přímo ohrožena, aby převzala primární odpovědnost za poskytnutí vojáků k obraně.⁵⁰

Ke zlepšení vztahů s USA přinutilo Čínu několik faktorů. Předně to bylo vnímání hrozby ze strany SSSR a touha předejít americko-sovětskému spojení proti ČLR, dále snaha destabilizovat vztahy mezi USA, Japonskem a dalšími americky orientovanými státy v Asii.⁵¹ Obě strany si koncem 60. let začaly vysílat signály

⁴⁹ GELBER, Harry G. *The United States and China: The Evolution of Policy*. International Affairs, s. 688

⁵⁰ KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: Od Richelieua k pádu Berlínské zdi*, s. 740

⁵¹ LEVINE, Steven. *China and the Superpowers: Policies toward the United States and the Soviet Union*. Political Science Quarterly, s. 646

o připravenosti pro vzájemné sblížení. Z americké strany to bylo zrušení zákazu cest Američanů do ČLR, povolení omezených dodávek obilí a další obchodní ústupky. Čína naopak propustila několik amerických vězňů a zadržovaných amerických občanů. V srpnu 1969 uvedl ministr zahraničí Rogers, že USA by uvítaly významnou roli komunistické Číny v asijských a pacifických záležitostech. Nixon dokonce varoval SSSR, že pokud napadne ČLR, USA nezůstanou lhostejné. Čínské náznaky směřující ke sblížení nebyly americkou administrativou často správně interpretovány. Signály s postupem času začínaly být pro obě strany zřetelnějšími a vyústily v obnovení Varšavských jednání, která ale vzhledem k americké intervenci v Kambodži byla záhy ukončena. Bylo nutno najít nový kanál, který by sloužil pro jejich komunikaci, jako nejvhodnější se ukázala výměna zpráv přes Pákistán.

Průlomem ve vzájemných vztazích byla návštěva amerického pingpongového družstva v Číně, která se uskutečnila v roce 1971. Americké družstvo, toho času na mistrovství světa v Japonsku, bylo společně s týmy Velké Británie, Kanady, Nigérie a Kolumbie pozváno na turné po Číně. Návštěva se uskutečnila teprve 3 týdny poté, co přestal pro Američany platit zákaz vycestování do ČLR. Stolní tenisté byli přijati předsedou Státní rady ČLR Čou En-lajem, který při této příležitosti vyjádřil, že cesta amerických sportovců po Číně otevírá novou stránku vzájemných vztahů obou států. Přijetím sportovců vysoce postaveným čínským politikem je označováno jako tzv. pingpongová diplomacie, která položila základy normalizaci vztahů mezi ČLR a USA.

V červenci, necelé tři měsíce poté, co Čou En-laj přijal americké sportovce, navštívil tajně Čínu poradce amerického prezidenta pro otázky národní bezpečnosti Henry Kissinger.⁵² Cesta byla naplánována pomocí pákistánského kanálu a celá návštěva kryta pákistánskou vládou. Výsledkem jeho jednání s Čou En-lajem bylo oficiální pozvání amerického prezidenta do ČLR. Jelikož země neměly žádné vzájemné zastoupení, bylo nutné zprávy v tomto období vyměňovat složitými cestami. Jako prostředník ve výměně informací sloužil stále Pákistán, což byl jediný stát, který byl spojencem obou stran. Později se zprávy vyměňovaly prostřednictvím čínské ambasády ve Francii a amerického vojenského atašé ve Francii generála Vernona Walterse a

⁵² Tajná cesta prezidentova poradce pro otázky národní bezpečnosti byla vložena do programu návštěv Jižního Vietnamu, Indie, Thajska a Pákistánu. Právě z Pákistánu odletěl Kissinger na tajnou schůzku do Pekingu, kde se setkal s Čou En-lajem.

nakonec pomocí čínské mise u OSN v New Yorku.⁵³ Ještě téhož roku v říjnu Kissinger opět navštívil ČLR. Jednalo se především o návštěvě prezidenta Nixona, která se měla uskutečnit několik měsíců poté. Proběhla diskuse o hlavních světových problémech, což bylo vzhledem k tomu, že americká administrativa neuznávala pekingskou vládu paradoxní. Schůzka nepřímo vedla ke změně postoje mnoha států k přijetí ČLR do OSN. Koncem října pak na 26. zasedání Valného shromáždění OSN byla na návrh Albánie, nejbližšího čínského spojence, schválena rezoluce, podle níž byla ČLR uznána za jediného legitimního zástupce Číny v OSN. Zároveň zaniklo členství Čínské republiky, která postupně ztrácela zastoupení i v ostatních mezinárodních organizacích.⁵⁴

21. až 28. února 1972 se uskutečnilo jedno z nejvýznamnějších setkání 20. století mezi americkým prezidentem Nixonem a čínským prvním mužem Mao Ce-tungem. Celá návštěva byla pečlivě připravena prezidentovým zvláštním poradcem Kissingerem během jeho předchozích návštěv ČLR. Setkání se uskutečnilo stále za situace, kdy USA neuznávaly ČLR, ale Tchaj-wan, a navíc vedly válku proti Severnímu Vietnamu, který Čína považovala za svého spojence. Ani jedno však nesmělo bránit vzájemným vztahům. Oba státy se již před setkáním rozhodly ve vzájemných vztazích odsunout veškeré otázky, o kterých se dosud jednalo. Z čínského pohledu to byla obava o budoucnost Tchaj-wanu a zablokovaná čínská aktiva v USA. Naopak Spojené státy neprosazovaly požadavky na zřeknutí se použití síly vůči Tchaj-wanu, jednání o odzbrojení a dohodu o hospodářských pohledávkách. Během následných vyjednávání čínská diplomacie nezastražovala, snažila se naopak vmanévrovat americkou stranu tam, kde ji chtěla mít. Chovala se k druhému jako k příteli a bylo těžké odmítnout jejich principální záležitosti – v daném případě nedělitelnost Číny, tedy tvrzení, že Tchaj-wan je čínskou provincií.⁵⁵

Výsledkem Nixonovy návštěvy bylo vydání tzv. Šanghajského komuniké,⁵⁶ ve kterém byly stanoveny principy vzájemných vztahů. Formulování společné politiky by za daných okolností vyvolalo značnou bouři v mezinárodních kruzích. Proto muselo nejprve vzniknout tiché porozumění vypracované společně Kissingerem a Čou En-lajem, od kterého se poté formovalo Šanghajské komuniké. Dokument uváděl, že

⁵³ KISSINGER, Henry. *Roky obnovy*, s. 129-130

⁵⁴ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, s. 575

⁵⁵ KISSINGER, Henry. *Roky obnovy*, s. 122-123

⁵⁶ Viz. příloha 5

pokrok v normalizaci vzájemných vztahů je v zájmu všech zemí. Druhým bodem byl společný zájem na snížení rizika vypuknutí mezinárodních konfliktů. Obě země se zavázaly bojovat proti hegemonistickým silám v Asii, přičemž ani jedna nebude o hegemonii sama usilovat. Politika mocenské rovnováhy, ke které tento bod komuniké vedl, byla až do této doby Amerikou odmítána. V posledním bodě byla vyjádřena neochota zúčastněných stran vyjednávat v zastoupení nějaké třetí strany nebo uzavírat dohody či porozumění s druhou stranou, které by byly namířeny proti jiným státům.⁵⁷

3.2 Po Nixonově návštěvě Pekingů

Mezi návštěvou Nixona a další návštěvou Kissingera v ČLR byla ukončena americká účast ve Vietnamské válce, která byla společně s otázkou Tchaj-wanu jablkem sváru v jednání mezi oběma stranami. Jednání o míru se táhla již dlouhá léta. Za podpory ČLR ještě v roce 1968 odmítla severovietnamská strana dohodu a snažila se válku dotáhnout do vítězného konce. Rozsáhlá americká letecká ofenziva proti vojenským cílům Severního Vietnamu dohnala všechny strany k jednacímu stolu a v Paříži byla v lednu 1973 podepsána konečná dohoda. Jak se ukázalo byli Američané jediní, kteří dodrželi klid zbraní. Nevyhnutelným řešením tedy byl boj, dokud jedna strana nezvítězí. Po americkém se stažení trvaly boje ještě další dva roky, než 30 severokorejských divizí⁵⁸ dobylo Jižní Vietnam a navrátilo mír do regionu.

Únorová návštěva Kissingera v ČLR v roce 1973 se konala za uvolněnější atmosféry. Odpadl problém Vietnamu a Nixon právě vyhrál volby, Číňané tedy věřili v další 4 roky vyjednávání se silným americkým prezidentem. Skončením války ve Vietnamu se ve vzájemném vyjednávání zvýšil manévrovací prostor USA. Spojené státy teď měly k Pekingů i k Moskvě blíže, než tyto dvě centra k sobě navzájem. Při jednání se ČLR zavázala neosvobodit Tchaj-wan silou. Důležitým bodem bylo zřízení styčných kanceláří na reciproční bázi, které byly podle mnoha pozorovatelů prakticky ambasádami až na jejich název. Personál měl požívat diplomatické imunity, mít vlastní bezpečnostní komunikační kanály a šéf mise měl být na úrovni velvyslance. Kanceláře měly zajišťovat veškeré kontakty mezi vládami. Za americkou stranu byl jmenován David K. E. Bruce, za čínskou byl navržen Chuang Čen.⁵⁹ Závěrečné komuniké také

⁵⁷ KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie*, s. 761

⁵⁸ U.S. Department of State, *Ending the Vietnam War, 1973-1975*. Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/dr/17411.htm>

⁵⁹ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 66-68

jasněji formulovalo závazky plynoucí z Šanghajského komuniké a sice, že Čína a USA se postaví na odpor společně proti každému pokusu o světovládu.

Po sérii několika odkladů, způsobených především neshodami v politice v oblasti Indočíny, zavítal Kissinger v listopadu opět do Číny. Obsahem jednání, které probíhalo opět s Čou En-lajem, byly především mezinárodní otázky a souvislosti. ČLR vyjádřila souhlas s americkou politikou v oblasti Blízkého východu a Šestibodovým plánem,⁶⁰ který byl přijat. Sám Mao Ce-tung i přes tradiční podporu arabských států naznačil, že politika zadržování SSSR má přednost před jinými otázkami zahraniční politiky. Do diskuze se dostal také Irák a Afghánistán. Čínská strana vyjádřila obavu v souvislosti s nedávnou afghánskou revolucí, která do čela země vynesla prosovětské vedení. Čou se obával možnosti, že by SSSR mohl získat přímý přístup až k Indickému oceánu, kudy vedly také čínské obchodní trasy. Čou se v jednání snažil v mnoha oblastech dospět k dohodě, například v otázce Tchaj-wanu připustil, že by nebyla nutná tzv. japonská formule.⁶¹ Pro navázání styků se Spojenými státy by postačovalo uznání principu jednotné Číny. Mao Ce-tung k tchajwanskému problému připojil, že Čína může počkat i 100 let na jeho připojení.⁶² Mao také Kissingerovi nastínil strategii vůči SSSR, podle níž nutnost zadržovat hrozbu po celých hranicích velmi snižuje možnost napadení jedné strany, na čemž se s ním shodl. Nevyžadoval ani žádnou písemnou smlouvu s tím, že dokud se cíle obou stran shodují, nepoškodí se navzájem.⁶³

3.3 Normalizace vztahů

Základy vzájemných vztahů stanovených během Nixonova pobytu v Bílém domě, tedy zachování globální rovnováhy sil a respektování životních zájmů druhé strany, uznávalo v USA 5 následných administrativ ať již republikánských nebo demokratických. Rezignace Nixona na prezidentské křeslo v důsledku aféry Watergate⁶⁴ a jeho následné nahrazení Geraldem Fordem si vyžádalo 6-ti měsíční pauzu v jednání na vysoké úrovni. Odhodlání pokračovat v nastolené politice USA interpretovaly prostřednictvím informování Chuang Čena. Čína ale při vystoupení v OSN označila USA za skoro stejnou hrozbu jako SSSR pod vlivem skandálu Watergate a neklidné americké politické scény. Změny se konaly také na čínské straně, kdy Čou En-laj

⁶⁰ Tamtéž, s. 576-588

⁶¹ Japonsko pro navázání diplomatických vztahů s Pekingem přerušilo diplomatické styky s Tchaj-pejí.

⁶² KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 620-626

⁶³ KISSINGER, Henry. *Roky obnovy*, s. 126

⁶⁴ Blíže: KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 76-125

pomalu ztrácel svou moc a nakonec byl nahrazen v jednání s Američany Tengem Siao-pchingem.

Když Kissinger v roce 1974 po návštěvě sovětského Vladivostoku zavítal do Číny, pojala ČLR určité podezření, že Spojené státy se snaží upoutat sovětskou pozornost k Pacifiku. Americká strana záhy Čínu ujistila o pokračování politické linie započaté Nixonem. Čína během jednání odmítala americkou politiku détente. Z pohledu USA to však bylo vzhledem k domácí politické situaci zneklidněné Vietnamem a Watergate jediné možné řešení. Pod vlivem domácí situace byla oslabena schopnost USA jednat i v mezinárodním měřítku, čímž klesala důvěra Číny ve Spojené státy a Čína začala kritizovat obě velmoci. Situace v čínské domácí politice také nebyla příhodná. Díky oslabujícímu vlivu Maa a Čoua a sílícímu Gangu čtyř v čele s Maovou ženou Ťiang Čching, který získal kontrolu nad postem ministra zahraničí, postrádala čínská zahraniční politika jasný směr. Za této situace se připravovala návštěva prezidenta Forda v Číně.

Během své návštěvy Gerald Ford ve svém projevu vyvrátil, že by Čína stála až na pátém místě⁶⁵ a odmítl také, že Amerika by nikdy nepoužila jaderné zbraně. Jednání bylo kromě jiných otázek zaměřeno na problémovou situaci v Angole, ve které se obě strany zavázaly postupovat společně. Schválení Tunneyho dodatku v americkém Kongresu znamenalo zmaření pokusu o pomoc Angole a tím i druhého pokusu o spolupráci s ČLR. Vedoucí čínské styčné kanceláře ve Washingtonu poté vyzval k přehodnocení americko-čínských vztahů a následovalo dvouleté období nejistoty. Po smrti Čou En-laje nastoupil počátkem roku 1976 na post premiéra nečekaně Chua Kuo-feng místo Tenga Siao-pchinga. Nový premiér nepřijal Toma Gatese, který nahradil George Bushe ve funkci vedoucího styčné kanceláře, celé čtyři měsíce. Při prvním setkání zopakoval předchozí postoje. Krátce po smrti Mao Ce-tunga v září téhož roku padl i Gang čtyř a Teng byl rehabilitován. S jeho návratem také skončilo napětí mezi USA a ČLR.

Když byl v roce 1977 rehabilitován Teng Siao-pching vyslal prezident Carter, který převzal úřad po Fordovi, ministra zahraničí Cyruse Vance do ČLR, aby znovu obnovil jednání o normalizaci vztahů, tento pokus však selhal. O rok později poradce

⁶⁵ za Amerikou, SSSR, Evropou, Japonskem – obava, kterou ve svém rozhovoru s Kissingerem vyjádřil Mao Ce-tung

amerického prezidenta pro otázky národní bezpečnosti Zbigniew Brzezinski byl již úspěšný. Po několika měsících jednání se vlády obou zemí konečně dohodly na vydání společného komuniké, které zřizovalo oficiální diplomatické styky.⁶⁶ Tímto aktem uznaly Spojené státy Čínskou lidovou republiku jako jedinou legitimní vládu Číny a potvrdily čínskou tezi jedné Číny. Zároveň USA potvrdily zachování kulturních, komerčních a jiných neoficiálních vztahů s Tchaj-wanem, přičemž ukončily vztahy a obranný pakt s ostrovem. Komuniké nabývalo platnosti 1. ledna 1979 a v témže roce byly také zřízeny ambasády v Pekingu a Washingtonu. Nedlouho poté navštívil Teng Siao-pching Spojené státy a stal se prvním vysokým představitelem ČLR, který navštívil USA.⁶⁷

⁶⁶ Viz příloha 6

⁶⁷ U.S. Department of State. *United States Relations with China: Separation and Reopening (1950-2001)*. Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/90835.htm>

4 Význam normalizace čínsko-amerických vztahů pro mezinárodní vztahy

4.1 Mezinárodní vztahy v 70. letech 20.století

Po vzniku Čínské lidové republiky přihlížely Spojené státy po určitou dobu, než zaujaly postoj neuznávání komunistického režimu. Politika izolace komunistické Číny, která byla symbolizována Dullesovým odmítnutím podat Čou En-lajovi v roce 1954 v Ženevě ruku, vydržela Americe skoro 20 let. Během daného období byla jedinou formou kontaktu mezi oběma zeměmi nepříliš úspěšná jednání v Ženevě, respektive později ve Varšavě. Během těchto 134 setkání se nepodařilo najít shodu v klíčových otázkách. Obě strany tak měly pramálo možností, jak ovlivnit politiku toho druhého. I přes chybějící formální kontakt dokázaly jak ČLR, tak Spojené státy překonat sérii nepřímých konfrontací, ať již to byla Korejská válka, krize v Tchajwanské úžině, či válka ve Vietnamu aniž by tyto konfrontace přerostly v otevřený konflikt. S postupem času pod nátlakem spojenců na straně Spojených států a sovětskou hrozbou ze strany ČLR začal oboustranný proces vzájemného sblížení

Francouzská diplomacie se za Charlese de Gaulla snažila o zlepšení vztahů s Čínskou lidovou republikou, kdy jí jako mediátor sloužilo Rumunsko. Francie postupovala v zásadě s Nixonovými plány, ve kterých se budoucí americký prezident zavázal během své volební kampaně pohnout kupředu ve vztazích s ČLR. Roku 1963 došlo ke změně francouzského uznání z Tchaj-peje na Peking. Koncem 60. let se také Kanada a Itálie vlivem rostoucího vzájemného obchodu s Pekingem rozhodli Čínu uznat. Zkušenosti Francie a Velké Británie, které měly s ČLR oficiální diplomatické styky, naznačovaly, že přímý kontakt s Čínou nemá podstatné dopady na vývoj vzájemných vztahů a že ani příliš nedokáží jejich prostřednictvím ovlivnit čínský postoj.⁶⁸ Přesto mezinárodní okolnosti hnaly jak USA, tak ČLR ke vzájemnému sblížení.

Za počátek normalizace vztahů můžeme považovat již Nixonovu cestu do Pekingu v únoru 1972, i když k formální normalizaci došlo o sedm let později. Návštěva

⁶⁸ GELBER, Harry G. *The United States and China: The Evolution of Polity*. International Affairs, s. 695

nejvyššího amerického představitele v hlavním městě dosud neuznávané vlády, obdařila komunistický režim jistou legitimitou. Následné zřízení styčných kanceláří v hlavních městech obou zemí, které měly, jak je uvedeno výše, až na formální název de-facto postavení a privilegia ambasad, vedlo k vytvoření pevného komunikačního kanálu. Přestože Spojené státy stále formálně uznávaly jako jedinou čínskou vládu tu v Tchaj-peji a potvrdily své závazky vůči ní, otevírání se Čínské lidové republice nezvratně změnilo mezinárodní vztahy.

4.2 Triangulární diplomacie

V bipolárním světě vedeném dvěma hegemony, Spojenými státy a Sovětským svazem, se rázem po skončení Kulturní revoluce začal objevovat třetí element, osmisetmilionová Čína. Prvním náznakem vystupování Číny jako světového hráče byla situace v Laosu roku 1961, kde byla ČLR složitě zapojena do vyjednávání. USA a SSSR reagovaly na situaci uzavřením tzv. Puškinova paktu, tajné dohody, která spočívala v garanci chování svých spojenců.⁶⁹ O deset let později čínské dlouhotrvající ideologické spory se SSSR a následný příklon k USA umožnily vznik triangulární diplomacie. V tomto trojúhelníku spatřovaly Spojené státy nové možnosti své zahraniční politiky. Americkým cílem bylo vytvořit si k oběma stranám lepší vztahy než mají vzájemně k sobě. Nebyl to jednoduchý úkol, sám Henry Kissinger to ve svých pamětech přirovnává k provazochodci balancujícimu nad propastí. Sebevědomá komunistická Čína si velmi zakládala na své soběstačnosti a suverenitě a rozhodně by se nenechala využívat proti Sovětskému svazu. Proto se Spojené státy po důkladné analýze rozhodly „nehrát čínskou kartou“ proti Sovětskému svazu a nevyužívat roztržky uvnitř komunistického tábora ve svůj prospěch. USA dokonce při několika příležitostech veřejně deklarovaly, že neshody Číny a SSSR jsou pouze jejich vzájemnou záležitostí, Spojené státy je nevyvolaly a nesnaží se z nich těžit.

Peking a Washington se při vzájemném sblížení shodovaly na strategii upoutávání sovětské pozornosti na více míst najednou. Dokud se SSSR musí soustředit na východní Evropu a udržovat tam své vojenské posádky nepředstavuje takovou hrozbu na čínské hranici a naopak. USA nemohly mít zájem na povzbuzování sovětského útoku na ČLR. Oslabení Číny v případě uplatnění Brežněvovy doktríny by vedlo ke ztrátě Japonska a postupně i celé oblasti, která by se přiklonila k Sovětskému

⁶⁹ SEGAL, Gerald. *China and the Great Power Triangle*. The China Quarterly, s. 492-493

svazu. Sovětská vojska by se poté mohla soustředit na Evropu, malé státy by byly nuceny mnohem více vycházet vstříc sovětským požadavkům a velké by se snažily neutralizovat.

Sovětský svaz přijal od 60. let celou řadu opatření, aby předešel či zpomalil čínsko-americké sblížení. Série smluv, z nichž zejména ty před Kissingerovou návštěvou Číny byly velmi realistické, se snažila o normalizaci vztahů s ČLR. Ještě v roce 1970 nabídl SSSR s týdenním rozstupem tajně oběma stranám návrh, který kdyby byl přijat jen na jedné straně, by znamenal nenávratné poškození vymoňujícího se sblížení mezi americkou a čínskou vládou. Následující sovětské návrhy smluv s ČLR se objevovaly např. mezi Nixonovou návštěvou ČLR a Sovětského svazu nebo před Washingtonským summitem a vzbuzovaly tak názor, že jsou určené spíše pro západ než pro samotnou Čínu.⁷⁰ V 70. letech ČLR odmítla, či vůbec nereagovala na sérii smluv nabízených Moskvou, bezesporu k tomu velmi přispěl těsnější vztah s Amerikou. Otevírání se západu bylo po odmítnutí vzájemných dohod a protahování pohraničních jednání dalším signálem Kremlu, že ČLR zaujala vůči SSSR nepřátelský postoj. Po Kissingerově tajné cestě se zahraniční politika SSSR soustředovala spíše na USA, jako méně motivovaného z dvojice pro zlepšení vztahů, což se odráželo v ne příliš realistických návrzích smluv pro ČLR.

Triangulární diplomacie začala Spojeným státům nést své ovoce již krátce poté, co americký emisar tajně navštívil Čínu. Dlouhou dobu stagnující jednání mezi Sovětským svazem a Spojenými státy, která měla stanovit termín Moskevského summitu, jednání o posunu v otázce Berlína a rozhovory o prevenci proti náhodné jaderné válce to vše se najednou hnulo kupředu. Nedlouho po oznámení zamýšlené návštěvy amerického prezidenta v Číně se Sověti snažili dohodnout konání summitu, který měl být v termínu před touto návštěvou. Tento návrh americká administrativa odmítla s tím, že obě události se budou konat v dohodnutém pořadí. V září 1971 Spojené státy, Sovětský svaz, Francie a Velká Británie podepsaly čtyřstrannou dohodu o Berlínu. Dohoda zlepšovala situaci v Berlíně včetně pohybu osob a zboží mezi západními sektory Berlína a Spolkovou republikou Německo bez jakýchkoliv překážek. Koncem téhož měsíce byla mezi Sovětským svazem a Spojenými státy podepsána Dohoda o prevenci proti náhodné jaderné válce, která zlepšovala zabezpečení jaderných

⁷⁰ CHU, Si. *U.S.-China Relations: Soviet Views and Policies*. Asian Survey, s. 572

zbraní, přikazovala okamžité oznámení neobjasněných jaderných výbuchů a posilovala horkou linku mezi oběma velmocemi.⁷¹

Moskevský summit následujícího roku skončil úspěšným podepsáním smlouvy známé jako SALT I⁷² a dohodami v dalších oblastech. Při jednání o SALT se Sovětský svaz pokusil prosadit protičínskou alianci mezi oběma mocnostmi, která by v případě souhlasu Washingtonu mohla znamenat možnost sovětského preemptivního jaderného útoku na ČLR. Americká strana samozřejmě takový návrh odmítla.⁷³ Nedlouho poté přišli Sověti s návrhem smlouvy, který ve svém obsahu zavazoval USA a SSSR k nepoužití jaderných zbraní proti sobě a nutnost předejít situaci, kdy by jednání třetí strany mohlo vést k jaderné válce. Není pochyb o tom, že třetí stranou v této situaci byla myšlena ČLR. Roku 1973 byla dohoda mezi Brežněvem a Nixonem ve Washingtonu podepsána, avšak s vynecháním protičínského elementu.

Brežněv odmítl čínský návrh smlouvy o neútočení z roku 1974. Nicméně Sověti se stále snažili získat čínský souhlas ke smlouvě, která by podkopala čínskou propagandu o sovětské agresivní a expanzionistické politice. Důvěra Pekingu, že SSSR nenaruší současnou rovnováhu byla patrná ze špionážních případů v roce 1974. V lednu Číňané vyhostili 5 členů sovětské ambasády v Pekingu kvůli špionáži. V březnu zadrželi sovětský vrtulník, který podle nich získával informace nad čínským územím. Ostrá reakce čínského ministra zahraničí žádala Sověty, aby přerušili podobné akce, které byly v poslední době časté.⁷⁴ V čínsko-sovětských vztazích se Čína snažila oponovat sovětským pokusům o vytvoření dohod o kolektivní bezpečnosti v Asii, předejít posílení japonsko-sovětských vztahů, neutralizovat jejich expanzi do jihovýchodní Asie, zajistit integritu západní aliance a přispět k oslabení sovětského vlivu ve východní Evropě. Ani jedna strana nevkládala přílišné naděje, že změna ve vedení povede v druhé polovině 70. let ke zlepšení vztahů.

Zakořeněné schizma se Sovětským svazem viděla ČLR v jeho politice ke státům s nimiž sousedil. Podle ČLR Sovětský svaz nedokázal se svými sousedy mít

⁷¹ U.S. Department of State. *United States Relations with Russia: The Cold War*. Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/85895.htm>

⁷² Dohoda o omezení strategických zbraní (Strategic Arms Limitation Treaty)

⁷³ ROBINSON, Thomas. China in 1973: Renewed Leftism Threatens the „New Course“. *Asian Survey*, s. 18-19

⁷⁴ LEVINE, Steven. *China and the Superpowers: Policies toward the United States and the Soviet Union*. *Political Science Quarterly*, s. 653-658

rovnoprávné vztahy. S ohledem na nenaplnění čínských očekávání ze vzájemné Smlouvy o přátelství, byla tato ze strany Číny v roce 1979 vypovězena, zároveň ale byla zahájena jednání o zlepšení vzájemných vztahů. Jak se zvyšovala sovětská hrozba, která byla přímo symbolizována počtem sovětských divizí na šest tisíc kilometrů dlouhé hranici s Čínou, čínsko-americké vztahy byly prohlubovány sérií smluv o technologické spolupráci a prodeji vojenského materiálu. Po návštěvě Číny v roce 1980 americký ministr obrany Brown vytvořil Kontrolní seznam munice, kterou mohly americké firmy exportovat do Číny.⁷⁵

4.3 Čínská lidová republika a Organizace spojených národů

Od vzniku Čínské lidové republiky se v Organizaci spojených národů každoročně hlasovalo o čínském zastoupení. Tzv. albánská rezoluce spočívala v nahrazení Čínské republiky, reprezentované Tchaj-pejí, Čínskou lidovou republikou. Spojené státy vždy prosadily hlasování o rezoluci o důležitých otázkách, albánská rezoluce tak musela být schválena dvoutřetinovou většinou. V roce 1971 americké ministerstvo zahraničí, které se snažilo vyjít alespoň částečně vstříc ČLR, připravovalo model duálního zastoupení, na to nebyl ochoten přistoupit ani Peking ani Tchaj-pej. Amerika tedy již neblokovala přijetí Pekingu, ale zároveň odmítala vyloučení Tchaj-peje. Čou En-laj odmítl tento americký návrh veřejně v srpnu téhož roku, jelikož se neshodoval s politikou jedné Číny.

Právě v období, kdy byl Henry Kissinger na své první oficiální cestě v Pekingu, bylo v OSN odhlasováno přijetí ČLR a vyloučení Čínské republiky. Americký návrh o důležité otázce byl zamítnut a krátce poté albánská rezoluce hladce přijata. Mnozí dávali tento vývoj do souvislosti s Kissingerovou návštěvou nebo americko-čínským sbližováním obecně. Rok co rok vzrůstala podpora ČLR a Američané počítali s tím, že do dvou let se jim nepodaří Tchaj-pej uhájít. Již v roce 1972 američtí spojenci, kteří se dříve obávali odvety za podporu ČLR, ztráceli své obavy díky sbližování obou zemí. Většina členských zemí NATO hlasovala v říjnu pro přijetí ČLR nebo se hlasování zdržela.⁷⁶ Rezoluce amerického ministerstva zahraničí o duálním zastoupení Číny se tak

⁷⁵ PFALTZGRAFF, Robert L. Jr. *China, Soviet Strategy, and American Policy*. International Security, s. 42-43

⁷⁶ KISSINGER, Henry. *Roky v bílém domě*, s. 709-713.

před Valné shromáždění nikdy nedostala. Peking tedy nahradil Tchaj-pej ve Valném shromáždění a zaujal její pozici na stálém křesle Rady bezpečnosti s právem veta.

Čínská politika v Organizaci spojených národů se soustředovala na země třetího světa. Čína dávala ve Valném shromáždění najevo, že se ztotožňuje s těmito zeměmi a stojí proti intrikám obou velmocí. Právě do jakého rozměru jsou obě země schopny koordinovat své politiky vůči zemím třetího světa bylo důležitým faktorem čínsko-amerických vztahů. Spojené státy se obávaly, zda ČLR nechce pouze nahradit sovětskou hegemonii v rozvojových zemích hegemonií vlastní, v takovém případě by nebyly jejich zájmy stejné. Rozepře v politice vůči zemím třetího světa byly zřejmé obzvláště v době Reaganovy administrativy. V tomto období Čína dodávala své zbraně na Střední východ, především pak do Iránu, Saudské Arábie a Iráku. Pro ČLR to byl způsob, jak zvýšit žalostný objem mezinárodního obchodu. Amerika v tom spatřovala silně destabilizující prvek hrozící eskalací konfliktu mezi Iránem a Irákem či arabsko-izraelského konfliktu. USA považovaly jednání Číny za narušení regionálního vytváření sil a hrozbu mezinárodní stability. Naopak americká podpora odbojovým frakcím ve Střední Americe a jižní Africe založená na protimarxistické ideologii „Reaganovy doktríny“ nebyla přijatelná pro ČLR.⁷⁷ Čína se viděla jako sebevědomý vůdce podporující socialismus v rozvojových zemích.

Důležitost role komunistické Číny v OSN se ukázala při konfliktu v Perském zálivu počátkem 90. let. Po napadení Kuvajtu Čína společně s ostatními zeměmi odhlasovala v OSN sankce proti Iráku, nicméně nepodporovala nasazení ozbrojených sil. Avšak v Radě bezpečnosti přesto s vidinou vděčného západu, který by mohl zrušit své sankce uvalené na Čínu po Pekingském masakru,⁷⁸ neuplatnila své právo veta. Evropské společenství sankce zrušilo ještě před samotným hlasováním, také Japonsko vyšlo vstříc a obnovilo svou pomoc a půjčky pekingské vládě. Americký prezident George Bush před samotným hlasováním přijal v Bílém domě ministra zahraničí Qian Qichena, aby získal čínskou podporu proti Iráku. Čínská tacitní spolupráce v Perském zálivu měla vytvořit obraz konstruktivní a stabilizující čínské síly v období po Studené válce. Dojem byl posílen normalizací vztahů s Jižní Koreou v roce 1992 a přistoupením k Dohodě o zákazu šíření jaderných zbraní.

⁷⁷ ROBINSON, Thomas W. , SHAMBAUGH, David. *Chinese foreign policy: theory and practice*, s. 139

⁷⁸ V roce 1989 na pekingském náměstí Tchien-an-men proběhl vojenský zákrok proti čínským studentům, kteří se dožadovali po vzoru ostatních komunistických zemí v tomto období širší demokratizace země. Zákrok diskreditoval Čínu v zahraničí na několik let.

4.4 Dopad na vztahy v oblasti Pacifiku

Nixonova cesta do Pekingu byla hrozbou pro Severní Vietnam a Sovětský svaz. Oba se přiklonily k těsnějším vztahům, což paradoxně zvýšilo jejich hrozbu pro ČLR a urychlilo urovnání čínsko-amerických vztahů. Strach Severního Vietnamu z toho, že bude obětován dřívějším spojencem vyústil v silnou ofenzivu proti Jihu v květnu 1972, neúspěch této ofenzivy pak vedl k příměří a politickým jednáním. K jednání Hanoj nepřivedla jen silná americká letecká protiofenziva nebo zvýšená materiální podpora Jižního Vietnamu, ale také obava ze ztráty podpory Číny. Během Kissingerových návštěv Pekingu se čínští vůdci několikrát vyjádřili, že Severní Vietnam podporují a patří mu jejich sympatie. Hlavním čínským motivem pro podporu Severního Vietnamu však nebyly ideologické důvody. Čína se cítila zavázána splatit Vietnamu dluh, který byl pozůstatkem ještě z dob vlády císařů. I když samotný Mao přiznával, že jeho režim svrhnul ty předchozí a není nucen dodržovat jejich závazky, přesto materiální pomoc Vietnamu pokračovala. Čínská strana při těchto příležitostech vždy dodala, že se nehodlá konfliktu účastnit vojensky a že její jednotky nepřekročí hranice státu.

Mírová dohoda z Paříže otevřela ve vztazích Čínské lidové republiky a Spojených států nové možnosti. Se stahováním amerických jednotek z Vietnamu se uvolňovala jedna z třecích ploch vzájemných vztahů. Americká činnost se ve válce nesoustřeďovala pouze na území Vietnamu, ale také na okolní Kambodžu a Laos, ve kterých měli vietnamští komunisté své základny. Intervence v Kambodži způsobily přerušování varšavských jednání mezi USA a ČLR, o několik let později se ale zájmy obou zemí protínaly. Otázka shody v této oblasti byla jak pro Spojené státy, tak pro Čínu důležitá. V Kambodži počátkem 70. let bojovaly rozdílné frakce o vládní moc a hrozilo její ovládnutí Severním Vietnamem, což bylo nepřipustné pro americkou i čínskou stranu. Situace v Kambodži se měla vyřešit kompromisním návrhem, ukončením amerického bombardování a sestavením neutrální vlády pod vedením prince Norodoma Sihanukema.⁷⁹ Kambodža se stala první oblastí, ve které hodlaly Spojené státy s Čínou spojit své úsilí. Snahu o příměří překazil americký kongres, který odhlasoval zákaz veškerých vojenských akcí v Indočíně a sebral jedinou americkou páku ve vyjednávání. Rudí Khmérové neviděli za dané situace důvod pro jednání, jelikož jejich cílem bylo zastavit americké bombardování, a situace poškodila také Čou

⁷⁹ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 64-65

En-laje na čínské politické scéně. Následná antikonfuciánská mediální kampaň v Číně mohla mít za cíl poškodit právě Čoua.⁸⁰ První americko-čínská spolupráce byla přerušena americkým Kongresem k velké nevoli čínské strany.

Americké stáhnutí se z Vietnamu a následné vítězství komunistů mělo svůj dopad také na situaci v Kambodži a Laosu. V obou zemích se k moci dostala komunistická vláda. Místo nastolení stability v Indočíně vedly události k ozbrojeným konfliktům. V Kambodži Rudí Khmérové v roce 1975 svrhli diktátorský režim a nastolili svou vlastní diktaturu genocidního charakteru.⁸¹ Situace se zde změnila o tři roky později Vietnamskou intervencí. Rudí Khmérové byli svrženi a byla nastolena Kampučská lidová republika. Khmérové proti novému režimu za podpory Čínské lidové republiky zahájili partyzánskou válku. Čína za daných okolností s nelibostí přihlížela vzrůstajícímu vlivu Vietnamu v oblasti. To se stalo jedním z motivů pro zlepšení vztahů se Spojenými státy. ČLR se snažila získat podporu západu pro svou politiku vůči Vietnamu. Když Vietnam intervenoval v Čínou podporované Kambodži, ČLR jej chtěla potrestat, nemohla tak ale kvůli SSSR učinit bez alespoň tacitní podpory USA. Čína prolomila stagnující ledy a učinila dokonce ústupky ve vztahu k Tchaj-wanu, které byly dříve nemyslitelné.⁸² Situace vyústila v krátkou pohraniční válku mezi Čínou a Vietnamem. V pozdějších letech Čína spolupracovala s ASEAN, Vietnamem a členy Rady bezpečnosti OSN na vytvoření míru v oblasti.

Značný dopad měla Nixonova návštěva i na ostatní země v pacifickém regionu. Nevyvolala jen rozhořčení Japonska, které nebylo informováno a konzultováno předem, ale také Austrálie, která se cítila zrazena Spojenými státy. V jihovýchodní Asii sbližování vyvolalo sérii debat a reakcí zejména u malých států, které se snažily navázat těsnější vztahy s ČLR, Sovětským svazem a východní Evropou a začaly se upínat k autoritářským režimům, které jim měly zajistit větší stabilitu. Severní a Jižní Koreu přivedlo sbližování k ochotě jednat a redukovat nepřátelství. Japonsko se obávalo, že v případě normalizace vztahů mezi Čínou a Spojenými státy ztratí své postavení v regionu, které by přešlo na Čínu, jako nového amerického spojence. Nasazení amerického velvyslance o poznání méně zkušeného než jeho předchůdci, získání japonské podpory pro uchování Tchaj-wanu ve Valném shromáždění a následné vyslání

⁸⁰ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 618

⁸¹ VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*, s. 408

⁸² SEGAL, Gerald. *China and the Great Power Triangle*. *The China Quarterly*, s. 498-505

Kissingera do Číny, ujištění o předchozí konzultaci v případě změny vztahu k Číně a zjevné nedodržení těchto příslibů to vše podkopávalo americko-japonské vztahy.⁸³ Velvyslanec Fukuda varoval, že způsob jakým byla návštěva provedena, by mohl vést k rozvázání americko-japonské aliance.

Nixonova administrativa si byla dobře vědoma japonských obav a ubezpečovala jej na trvajícím přátelství. Spojené státy si nemohly dovolit Japonsko ztratit ve prospěch Sovětského svazu. Čína v čele s premiérem Čou En-lajem postupně změnila postoj k Japonsku, když nejprve silně kritizovala mírovou smlouvu mezi USA a Japonskem a obviňovala Spojené státy z podpory japonského militarismu. Pod vlivem sbližování s USA se čínský pohled změnil a po návštěvě premiéra Tanaky v ČLR obnovila Čína s Japonskem v roce 1972 diplomatické styky. Japonsko se stáhlo z defenzivních pozic na Tchaj-wanu a z Jižní Koreji, aby usnadnilo urovnání vztahů s ČLR. Také Čína si byla dobře vědoma, že je lepší mít Japonsko na své straně, než na té sovětské, proto Američanům zdůrazňovala, ať se na cestě do Pekingů nikdy nezapomenou zastavit v Tokiu.

Normalizace vztahů mezi Washingtonem a Pekingem spolu s následným odcizením se Tchaj-wanu se Spojenými státy vyvolala pochyby o tchajwanské budoucnosti. Pevninská Čína po normalizaci nastavila vstřícnější politiku vůči Tchaj-peji, dokonce jí nabídla širokou autonomii v rámci jednotné Číny, která by jí umožnila ponechat si jak svůj sociální a politický systém, tak armádu. Nicméně při bližším řešení situace se nedospělo k výsledku. Při navázání diplomatických styků mezi ČLR a USA bylo vyjádřeno, že pevnina a Tchaj-wan jsou součástí jedné Číny a že jejich vzájemné vztahy budou řešeny jako interní. Zároveň se ale Peking zavázal tyto vztahy řešit mírovou cestou.⁸⁴ Mnoho nativních Tchaj-wanců by vzhledem k pozoruhodnému ekonomickému úspěchu bylo spíše pro vytvoření Tchajwanské republiky než pro sjednocení s pevninou. Postoj politiků na obou stranách však byl jasně formulován pro jednotnou Čínu.

Tchaj-wan si v dané situaci musel získat podporu ve Spojených státech na nevládní úrovni. V Americe měl přízeň čínských přistěhovalců, kteří stáli v čínském

⁸³ OVERHOLT, William H. *President Nixon's Trip to China and Its Consequences* Asian Survey, s. 711-716

⁸⁴ PFALTZGRAFF, Robert L. Jr. *China, Soviet Strategy, and American Policy*. International Security, s. 42-43

konfliktu na jeho straně. Postupem času byla přebita vlnou přistěhovalců z pevninské Číny. Tchaj-pej usilovala také o podporu v kongresu, která byla oslabena sblížením USA a ČLR. Spojené státy navrhly, že by na Tchaj-wanu mohl být zřízen zastupitelský úřad, jako tomu bylo s Čínskou lidovou republikou před navázáním plných diplomatických styků, narazily ale na odpor ČLR. Po přijetí zákona o vztazích s Tchaj-wanem byla ambasáda Čínské republiky zbavena svého statutu a stala se z ní Koordinační kancelář pro severoamerické záležitosti.⁸⁵ Zachovala si strukturu ambasády a její činnost se koncentrovala kromě kulturní výměny především na lobbying v americkém kongresu. Od 70. let Washington i Peking dělaly, co bylo v jejich silách, aby se vyhnuly střetu kvůli otázce Tchaj-wanu doufajíce, že se situace mezi Tchaj-pejí a Pekingem vyřeší jako jejich interní otázka.

Čínská zahraniční politika po roce 1978 odrážela úsilí o hospodářský rozvoj a vytvoření mírového a stabilního hospodářství. Čína pokračovala v prosazování politiky jedné Číny vůči Tchaj-wanu, naopak v otázkách Hongkongu a Macaa se uplatnila politika „jedné země, dvou systémů“. Po upuštění od Kulturní revoluce, která byla fiaskem pro ekonomii, a inspiraci úspěchem Koreji, Tchaj-wanu a Japonska těžících ze zahraničního kapitálu, v červnu 1979 ČLR vydala zákony pro společnosti se zahraničními spolumajiteli. Nejdůležitější otázka pro Čínu byla, do jaké míry lze dosáhnout modernizace bez razantnější změny domácího politického systému. Normalizace vztahů se Spojenými státy umožnila ekonomické reformy vedené Tengem uvnitř Číny, které ji zapojily do světové ekonomiky. Čína zaznamenala enormní růst importu, exportu i přímých zahraničních investic a její ekonomická pozice ve světě sílila mílovými kroky.

⁸⁵ ROBINSON, Thomas W. *America in Taiwan's Post Cold-War Foreign Relations*. The China Quarterly, s. 1343-1344

Závěr

V práci jsem usiloval o zachycení průběhu diplomatických vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a Spojenými státy americkými. Na vývoj těchto vztahů měly velký vliv historické předpoklady položené ještě před vznikem samotné Čínské lidové republiky v 1. polovině 20. století. Čína jako nejlidnatější stát s čtvrtou největší územní rozlohou hraje dnes v mezinárodních vztazích důležitou roli, ale nebylo tomu tak vždy. Konec občanské války v Číně s sebou přinesl rozdělení Číny na dvě části. Tou první byla pevninská komunistická Čína pod vedením Mao Ce-tunga, tou druhou tchajwanská nacionalistická Čína vedená generalissimem Čankajškem.

Historie vztahů mezi Spojenými státy a Čínou sahá do 19. století, kdy byla Spojenými státy formulována tzv. politika otevřených dveří. Spojené státy Hayovou doktrínou uchránily Čínu před rozdělením jejího území mezi mocnosti a tuto politiku prosazovaly také v úvodu 20. století. Po vzniku Čínské republiky patřily Spojené státy mezi první země, které uznaly vládu Kuomintangu. Spolupráce s Kuomintangem pokračovala i nadále. Během čínsko-japonské války byli nacionalisté zásobováni Spojenými státy na rozdíl od komunistů. Podobně tomu bylo také po skončení druhé světové války v následné čínské občanské válce. Mezi čínskými komunisty a Spojenými státy vzrůstalo napětí.

Jak komunisté postupně obsazovali zemi, docházelo mezi americkými zastupitelskými úřady a čínskými komunisty k mnoha nepříznivým incidentům. Wardův případ, který se týkal zadržení amerického úředníka obviněného ze špionáže, a obsazení amerického konzulátu v Pekingu vedly ke stažení amerického personálu z pevninské Číny. Korejská válka poté definitivně znemožnila uznání Čínské lidové republiky ze strany Spojených států, stejně jako navázání diplomatických styků. Podobně jako Spojené státy i většina západních zemí neuznala nově vzniklou Čínskou lidovou republiku a zachovala si diplomatické styky s Čínskou republikou na Tchaj-wanu.

V dalších skoro 20-ti letech byla jedinou formou styku mezi Spojenými státy a Čínskou lidovou republikou Varšavská jednání. Vietnamská válka v 60. letech oddálila možnost sblížení mezi oběma zeměmi. Čínsko-sovětská roztržka a vzrůstající sovětská hrozba nejen pro Čínu, ale také pro Spojené státy, přinutila oba státy k posunu ve

vzájemných vztazích. Počátkem 70. let po sérii vstřícných kroků z obou stran vrcholících tzv. pingpongovou diplomacií vyslaly Spojené státy do Číny zvláštního emisara, který měl připravit půdu pro budoucí návštěvu prezidenta Spojených států. Nixonova návštěva Pekingu v roce 1972, vydání Šanghajskeho komuniké a zřízení zastupitelských úřadů o rok později zahájily období normalizace vzájemných vztahů.

Oběma zemím se vzájemným sblíživáním otevřely nové možnosti v mezinárodních vztazích. Číně umožnilo sblížení vstup do Organizace spojených národů, Spojeným státům poté vytvořilo protiváhu pro jednání se Sovětským svazem. Vznik tzv. triangulární diplomacie usnadnil vyjednávání se Sovětským svazem, který nechtěl připustit přílišné sblížení mezi zbývajícími mocnostmi. Normalizace měla velký dopad na stabilizaci pacifického regionu. V 70. letech vedla těsnější spolupráce Spojených států a Čínské lidové republiky v hlubší integraci Číny do mezinárodních vztahů a navázání diplomatických styků s řadou dalších zemí. Období normalizace vyvrcholilo uznáním Čínské lidové republiky Carterovou administrativou a zřízením diplomatických styků v roce 1979.

Při získávání zdrojů jsem se vzhledem k zaměření tématu nemohl spokojit pouze se zdroji dostupnými v češtině. Bohužel čínské zdroje vzhledem k jejich špatné dostupnosti a jazykové bariéře nepřípadaly v úvahu. Nicméně v práci jsem se snažil zachytit také čínské názory a pohledy na situaci interpretované zahraničními autory. Nezbylo mi tak, než se kromě česky psané literatury spokojit s anglickými zdroji. Dostupnost a kvalita anglické literatury a odborných článků je velmi dobrá. Problémem bylo ve velkém množství anglické literatury vybrat relevantní články, které by přispěly k analýze tématu. Přesto věřím, že se mi tak podařilo učinit a naplňt tím cíl své práce.

Seznam zdrojů

Knižní zdroje

1. FAIRBANK, John F. *Dějiny Číny*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-249-9.
2. KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*. 1. vyd. Praha: BB art, 2004. ISBN 80-7341-206-3.
3. KISSINGER, Henry. *Roky obnovy*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-785-9.
4. KISSINGER, Henry. *Roky v bílém domě*. 1. vyd. Praha: BB art, 2006. ISBN 80-7341-703-0.
5. KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. 3. vyd. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-7260-025-7.
6. KREJČÍ, Oskar. *Zahraniční politika USA. Ideje, doktríny, strategie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-68-9.
7. LIŠČÁK, Vladimír: *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-364-0.
8. ROBINSON, Thomas W. , SHAMBAUGH, David. *Chinese foreign policy: theory and practice*. 1. vyd. Oxford: Clarendon, 1994. ISBN 0-19-828389-X.
9. VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-018-5.

Odborné články

1. EDMONS, Robin. Jalta and Postdam: Forty Years Afterwards. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 1986, roč. 62, čís. 2, s. 197-216.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2618361>
2. GELBER, Harry G. The United States and China: The Evolution of Politycy. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 1970, roč. 46, čís. 4, s. 682-697.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2614531>
3. GITTINGS, John. The Great-Power Triangle and Chinese Foreign Policy. *The China Quarterly*, 1969, čís. 39, s. 41-54.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/652530>

4. GUHIN, Michael A. The United States and the Chinese People's Republic: The Non-Recognition Policy Reviewed. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 1969, roč. 49, čís. 1, s. 44-63.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2612620>
5. HUNT, Michael H. Beijing and the Korean Crisis, June 1950 – June 1951. *Political Science Quarterly*, 1992, roč. 107, čís. 3, s. 453-478.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2152440>
6. CHERN, Kenneth S. Politics of American China Policy, 1945: Roots of the Cold War in Asia. *Political Science Quarterly*, 1976-1977, roč. 91, čís. 4, s. 631-647.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2148800>
7. CHU, Si. U.S.-China Relations: Soviet Views and Policies. *Asian Survey*, 1983, roč. 23, čís. 5, s. 555-579.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2644464>
8. JIAN, Chen. The Ward Case and the Emergence of Sino-American Confrontation, 1948-1950. *The Australian Journal of Chinese Affairs*, 1993, čís. 30, s. 149-170.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2949995>
9. LEVINE, Steven. China and the Superpowers: Policies toward the United States and the Soviet Union. *Political Science Quarterly*, 1975-1976, roč. 90, čís. 4, s. 637-658.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2148748>
10. OVERHOLT, William H. President Nixon's Trip to China and Its Consequences. *Asian Survey*, 1973, roč. 13, čís. 7, s. 707-721.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2642707>
11. PFALTZGRAFF, Robert L. Jr. China, Soviet Strategy, and American Policy. *International Security*, 1980, roč. 5, čís. 2, s. 24-48.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2538443>
12. ROBINSON, Thomas W. America in Taiwan's Post Cold-War Foreign Relations. *The China Quarterly*, 1996, čís. 148, s. 1340-1361.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/655527>
13. ROBINSON, Thomas. China in 1973: Renewed Leftism Threatens the „New Course“. *Asian Survey*, 1974, roč. 14, čís. 1, s. 1-21.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2642833>
14. ROBINSON, Thomas W. The View from Peking: China's Policies Towards the United States, the Soviet Union and Japan. *Pacific Affairs*, 1972, roč. 45, čís. 3, s. 333-355.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2756506>
15. SEGAL, Gerald. China and the Great Power Triangle. *The China Quarterly*, 1980, čís. 83, s. 490-509.
Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/652883>

16. SHENG, Michael M. America's Lost Chance in China? A Reappraisal of Chinese Communist Policy Toward the United States before 1945. *The Australian Journal of Chinese Affairs*, 1993, čís. 29, s. 135-157. Dostupné z URL: <http://www.jstor.org/stable/2949955>

Internetové zdroje

1. Embassy of The People's Republic of China in The United States of America. *Joint Communique on the Establishment of Diplomatic Relations between the People's Republic of China and the United States of America*. [online]. [cit. 2009-4-22] Dostupné z URL: <http://www.china-embassy.org/eng/zmgx/zywj/t36256.htm>
2. U.S. Department of State. *Ending the Vietnam War, 1973-1975* [online]. [cit. 2009-4-12] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/dr/17411.htm>
3. U.S. Department of State. *History of United States Relations with China, 1784-2001* [online]. [cit. 2009-4-5] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/90851.htm>
4. U.S. Department of State. *John Hay and the Open Door in China, 1899-1900* [online]. [cit. 2009-4-12] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/ip/17457.htm>
5. U.S. Department of State. *Korean War and Japan's Recovery* [online]. [cit. 2009-4-4] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/cwr/17740.htm>
6. U.S. Department of State. *Monroe Doctrine, 1823* [online]. [cit. 2009-4-24] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/jd/16321.htm>
7. U.S. Department of State. *The Cairo Conference, 1943* [online]. [cit. 2009-4-5] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/wwii/107184.htm>
8. U.S. Department of State. *The Taiwan Strait Crises: 1954-55 and 1958* [online]. [cit. 2009-4-5] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/lw/88751.htm>
9. U.S. Department of State. *U.S.-China Ambassadorial Talks, 1955-1970* [online]. [cit. 2009-4-4] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/lw/88750.htm>
10. U.S. Department of State. *United States Relations with China: Boxer Uprising to Cold War (1900-1949)* [online]. [cit. 2009-4-5] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/90687.htm>
11. U.S. Department of State. *United States Relations with China: Separation and Reopening (1950-2001)* [online]. [cit. 2009-4-12] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/90835.htm>

12. U.S. Department of State, *United States Relations with Russia: The Cold War* [online]. [cit. 2009-4-19] Dostupné z URL: <http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/85895.htm>

Seznam příloh

Příloha 1: Hayova doktrína	47
Příloha 2: Administrativní členění Čínské lidové republiky.....	48
Příloha 3: Korejská válka – mapa	49
Příloha 4: Tchaj-wan a přilehlé ostrovy	50
Příloha 5: Šanghajské komuniké.....	51
Příloha 6: Společné komuniké k zřízení diplomatických vrahů mezi Čínskou lidovou republikou a Spojenými státy americkými	54

Příloha 1

Příloha 1: Hayova doktrína

Hayova doktrína

6. září 1899

Spojené státy vážně usilují o odstranění veškerých příčin napětí. Zároveň si přejí, aby provozování obchodu všech národů byly zaručeny nezpochybnitelné výhody, které vznikly formálním uznáváním „zájmových sfér“ tamních mocností. Přejí si, aby všechny národy úplné rovnosti při provozování obchodu a lodní dopravy uvnitř těchto sfér. Proto by vláda Spojených států uvítala, kdyby vláda Jeho Veličenstva dala výslovně ujištění a napomohla, aby podobného ujištění bylo dosaženo i od vlád ostatních zainteresovaných mocností v těchto následujících bodech:

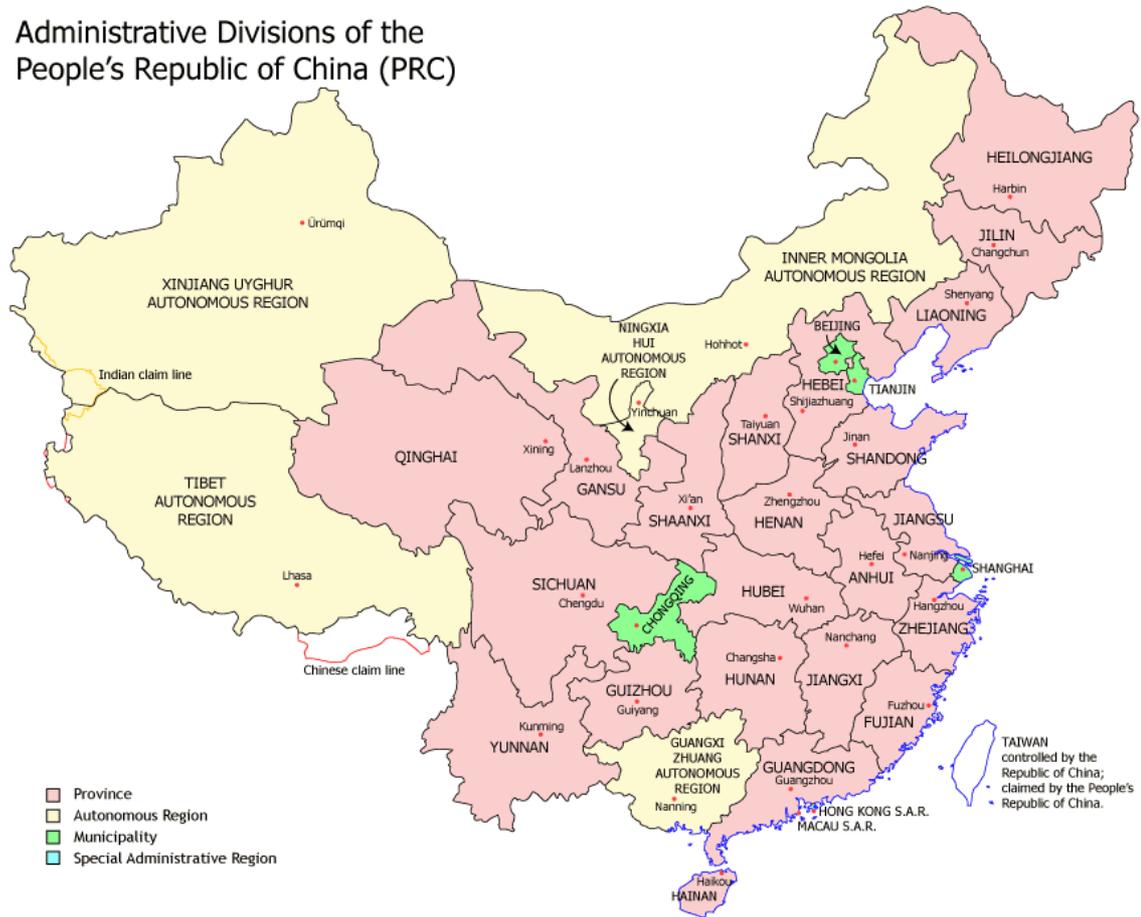
1. že žádným způsobem nebude intervenovat v jakémkoli smluvním přístavu a že nebude porušovat pronajatá práva uvnitř Číny,
2. že současná čínská smluvní cla se budou vztahovat na všechno zboží uvnitř tzv. zájmových sfér (vyjma tzv. svobodných přístavů), a sice neodvisle od toho, z které země toto zboží pochází. Tato cla budou vybírána čínskou vládou.
3. že nebude od lodi cizího státu v přístavu ve své sféře vybírat vyšší přístavní poplatky a nebude za žádné zboží jakékoli země vyžadovat vyšší železniční sazby, než jaké za stejnou dopravní vzdálenost vybírá od vlastních občanů.

Zdroj: VESELÝ, Zdeněk. Dějiny mezinárodních vztahů, s. 186

Příloha 2

Příloha 2: Administrativní členění Čínské lidové republiky

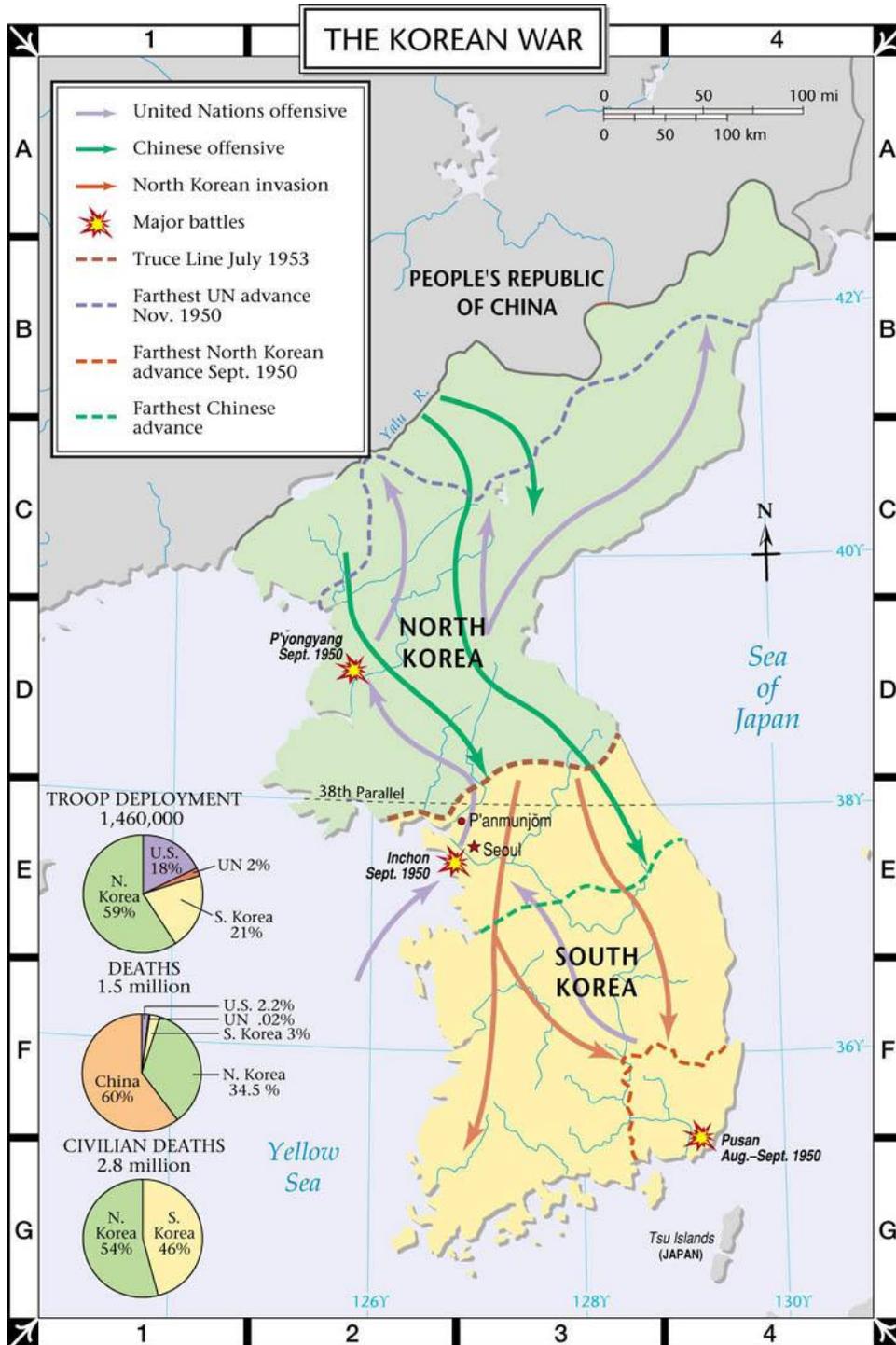
Administrative Divisions of the People's Republic of China (PRC)



Zdroj: Answers.com [online] [cit. 2009-5-2] Dostupné z URL:
http://wpcontent.answers.com/wikipedia/commons/9/99/China_administrative.gif

Příloha 3

Příloha 3: Korejská válka – mapa



Copyright © 2003 by Pearson Education, Inc.

Zdroj: Salt Lake Community College [online][cit. 2009-5-6]
Dostupné z URL: <http://coursedocs.slcc.edu/huma/1100/Korean%20war.jpg>

Příloha 4

Příloha 4: Tchaj-wan a přilehlé ostrovy



Zdroj: Taiwan Civil Government [online] [cit. 2009-5-2] Dostupné z URL:
<http://www.civil-taiwan.org/map-taiwan.jpg>

Příloha 5

Příloha 5: Šanghajské komuniké

SPOLEČNÉ KOMUNIKÉ

28. února 1972

Šanghaj, Čínská lidová republika

Prezident Spojených států Richard Nixon byl od 21. do 28. února roku 1972 na pozvání premiéra Čínské lidové republiky Čou En-laje na návštěvě Čínské lidové republiky. Prezidenta doprovázeli paní Nixonová, americký ministr zahraniční William Rogers, prezidentův poradce doktor Henry Kissinger a další američtí představitelé.

Prezident Nixon se dne 21. února sešel s předsedou Komunistické strany Čínské lidové republiky Mao Ce-tungem. Oba nejvyšší představitelé si seriózně a upřímně vyměnili názory na čínsko-americké vztahy a světové záležitosti.

Během této návštěvy vedli prezident Nixon a premiér Čou En-laj rozsáhlé, vážné a upřímné diskuse o normalizaci vztahů mezi Spojenými státy a Čínskou lidovou republikou a stejně tak o záležitostech, jež jsou předmětem zájmu obou stran. Ministři zahraničí USA a ČLR William Rogers a Čchi Pcheng-fej vedli také rozhovory v tomto duchu.

Prezident Nixon a jeho doprovod navštívili Peking a prohlédli si kulturní památky, průmyslové a zemědělské podniky a také jeli do Chang-čou a Šanghaje, kde si prohlédli podobné objekty, zatímco pokračovali v rozhovorech s čínskými představiteli.

Nejvyšší představitelé Čínské lidové republiky a Spojených států amerických shledali jako přínosné, že mají příležitost, po tolika letech bez kontaktů, vzájemně si předložit své názory na řadu otázek. Probrali mezinárodní situaci, v níž dochází k významným změnám a bouřlivým posunům, a vyložili si své postoje a přístupy.

Americká strana prohlásila: Mír v Asii i ve světě vyžaduje zaměřit úsilí na omezení bezprostředního napětí i na eliminaci základních příčin konfliktu. Spojené státy budou pracovat na dosažení spravedlivého a čestného míru: spravedlivého, protože naplňuje usilování národů a zemí o svobodu a pokrok; bezpečného, protože odstraňuje hrozbu zahraniční agrese. Spojené státy si přejí, aby u všech národů světa probíhal společenský pokrok a posilovala se svoboda jednotlivce, a to bez nátlaku zvenčí nebo intervence. Spojené státy jsou přesvědčeny, že snahám omezit napětí poslouží zlepšení komunikace mezi zeměmi s rozdílnými ideologiemi, aby se tak zmenšilo riziko konfrontace vyvolané nehodou, špatným vyhodnocením situace nebo nedorozuměním. Země by se měly k sobě navzájem chovat s úctou a měly by být ochotny soutěžit mírově a dovolit, aby rozhodujícím arbitrem byla kvalita jejich výkonů. Žádná země by si neměla nárokovat neomylnost a každá země by měla být připravena přehodnotit kvůli společnému dobru svůj vlastní přístup. Spojené státy zdůrazňují, že národům Indočíny by mělo být dovoleno, aby si rozhodly o vlastním osudu bez intervence zvenčí; trvalým primárním cílem USA je řešení, jež by vzešlo z jednání; osmibodový návrh předložený Vietnamskou republikou a Spojenými státy 27. ledna 1972 reprezentuje základ pro dosažení tohoto cíle; v případě absence takového ujednání Spojené státy předpokládají, že stáhnou všechny své síly z regionu tak, aby to bylo v souladu s cílem dosáhnout sebeurčení pro každou zemi Indočíny. Spojené státy budou dále udržovat těsné svazky s Korejskou republikou a budou ji podporovat; Spojené státy budou podporovat snahy Korejské republiky o uvolnění napětí a větší kontakty na Korejském poloostrově. Spojené státy přikládají nejvyšší význam svým vztahům s Japonskem; budou dále

rozvíjet existující vzájemná pouta. V souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN z 21. prosince roku 1971 si Spojené státy přejí pokračování příměří mezi Indií a Pákistánem a stažení všech vojenských sil na jejich území a na jejich stranu linie příměří v Džammú a Kašmíru; Spojené státy podporují právo národů jižní Asie utvářet svou budoucnost v míru, bez vojenského ohrožení a aniž by o tuto oblast začaly soupeřit velmoci.

Čínská strana prohlašuje: Kdekoliv dochází k útlaku, projeví se odpor. Země chtějí nezávislost, národy chtějí osvobození a lid chce revoluci – to se stalo nezvratitelným trendem historie. Všechny země, velké nebo malé, by si měly být rovny; velké země by neměly tyranizovat malé a silné země by neměly tyranizovat slabé. Čína nebude nikdy supervelmocí a odmítá hegemonii a velmocenskou politiku každého typu. Čínská strana prohlašuje, že pevně podporuje boj všech utlačovaných národů a zemí za svobodu a osvobození a že lid každé země má právo si zvolit sociální systém v souladu se svými vlastními přáními a právo chránit nezávislost, suverenitu a územní celistvost své země a klást odpor zahraniční agresi, zasahování, kontrole a podvrtné činnosti. Všechny zahraniční jednotky by měly být staženy do svých zemí.

Čínská strana vyjadřuje pevnou podporu národům Vietnamu, Laosu a Kambodže v jejich úsilí o dosažení jejich cílů a svou pevnou podporu sedmibodovému návrhu dočasné revoluční vlády Jihovietnamské republiky a rozpracování dvou klíčových problémů z tohoto návrhu, které bylo provedeno v únoru tohoto roku, a společné deklaraci ze summitu indočínských národů. Pevně podporuje osmibodový mírového program sjednocení Koreje předložený 12. dubna roku 1971 vládou Korejské lidově demokratické republiky a požadavek zrušit „Komisi OSN pro sjednocení a obnovení Koreje“. Pevně se staví proti ožívování a otevřené expanzi japonského militarismu a pevně podporuje přání japonského lidu budovat nezávislé, demokratické, mírové a neutrální Japonsko. Zastává pevný názor, že Indie a Pákistán by měly v souladu s rezolucemi Spojených národů o indicko-pákistánské otázce okamžitě stáhnout všechny své síly na svá území a svou stranu linie příměří v Džammú a Kašmíru, a pevně podporuje pákistánskou vládu a lid v jejich boji za zachování jejich nezávislosti a suverenity a lid Džammú a Kašmíru v jeho boji za právo na sebeurčení.

Čína a Spojené státy se zásadně liší ve svých společenských systémech a zahraniční politice. Obě strany se nicméně shodují, že by se státy bez ohledu na své společenské systémy měly řídit ve vzájemných vztazích zásadami úcty k suverenitě a teritoriální integritě všech zemí, zásadami nenapadání jiných států a nezasahování do vnitřních věcí jiných států, zásadami rovnosti a vzájemného prospěchu a mírumilovné koexistence. Mezinárodní spory by měly být řešeny na tomto základě bez uchýlování se k hrozbám silou nebo použití síly. Spojené státy a Čínská lidová republika jsou připraveny aplikovat tyto principy na vzájemné vztahy.

Obě strany, majíce na mysli tyto zásady mezinárodních vztahů, prohlašují:

- že pokrok na cestě k normalizaci vztahů mezi Čínou a Spojenými státy je v zájmu všech zemí;
- že si obě přejí omezit nebezpečí mezinárodního ozbrojeného konfliktu;
- že ani jedna neusiluje o hegemonii v asijsko-pacifickém regionu a že každá z nich se staví na odpor snahám kterékoliv jiné země nebo skupiny zemí dosáhnout takové hegemonie;
- a že každá z obou stran není připravena vyjednávat jménem kterékoliv třetí strany a uzavírat s tou druhou dohody či ujednání namířené proti jiným státům.

Obě strany jsou toho názoru, že by bylo proti zájmům všech národů celého světa, aby kterákoli velká země jednala v tajné dohodě s jinou proti ostatním zemím, nebo aby si velké země rozdělily svět na sféry vlivu.

Obě strany se zabývaly dlouhodobými vážnými spory mezi Čínou a Spojenými státy. Čínská strana zopakovala své stanovisko: Otázka Tchaj-wanu je onou klíčovou otázkou, která brání normalizaci vztahů mezi Čínou a Spojenými státy; vláda Čínské lidové republiky je jedinou legální vládou Číny; Tchaj-wan je čínskou provincií a měl být již dávno navrácen mateřské zemi; osvobození Tchaj-wanu je interní záležitostí Číny, do níž nemá žádná jiná země právo zasahovat; a všechny americké síly a vojenská zařízení musí být z Tchaj-wanu staženy. Čínská vláda se zásadně staví proti jakýmkoli aktivitám, jež mají za cíl vytvoření „jedné Číny, jednoho Tchaj-wanu“, „jedné Číny, dvou vlád“, „dvou Čín“, „nezávislého Tchaj-wanu“ nebo obsahují stanovisko, že „status Tchaj-wanu musí být ještě určen.“

Americká strana deklaruje: Spojené státy uznávají, že všichni Číňané na obou stranách Tchajwanské úžiny tvrdí, že existuje pouze jedna Čína a že Tchaj-wan je součástí Číny. Vláda Spojených států nevyvrací tento názor. Znovu potvrzuje svůj zájem, aby tchajwanskou otázku vyřešili mírovým způsobem sami Číňané. Majíce na paměti tuto naději potvrzují svůj konečný cíl stáhnout z Tchaj-wanu všechny své vojáky a uzavřít vojenská zařízení na Tchaj-wanu podle toho, jak se bude napětí v oblasti zmenšovat.

Obě strany souhlasí, že je žádoucí rozšířit porozumění mezi oběma národy. Za tímto účelem diskutovaly o konkrétních otázkách v takových oblastech, jako jsou věda, technika, kultura, sport a žurnalistika, nichž kontakty mezi příslušníky obou národů a výměny budou vzájemně prospěšné. Každá z obou stran podnikne opatření, jež usnadní další rozvoj těchto kontaktů a výměn.

Obě strany spatřují v obchodu další sféru, z níž může plynout vzájemný prospěch, a shodují se v názoru, že ekonomické vztahy založené na rovnosti a vzájemném prospěchu jsou v zájmu lidu obou zemí. Souhlasí, že usnadní progresivní rozvoj vzájemného obchodu.

Obě strany souhlasí, že zůstanou v kontaktu prostřednictvím různých kanálů včetně toho, že do Pekingu přiletí čas od času americký představitel, aby vedl konkrétní konzultace, jak prohloubit normalizaci vztahů mezi oběma zeměmi, a aby pokračoval ve výměně názorů na otázky společného zájmu.

Obě strany vyjadřují naději, že přínos, který znamená tato návštěva, otevře nové obzory, pokud jde o vztahy mezi oběma zeměmi. Jsou přesvědčeny, že normalizace vztahů mezi oběma zeměmi je nejen v zájmu čínského a amerického lidu, ale že také přispívá k uvolnění napětí v Asii a ve světě.

Prezident Nixon, paní Nixonová a členové jejich amerického doprovodu ocenili velkorysou pohostinnost, kterou jim prokázala vláda a lid Čínské lidové republiky.

Zdroj: KISSINGER, Henry. Roky v bílém domě, s. 1365-1367

Příloha 6

*Příloha 6: Společné komuniké k zřízení diplomatických vztahů mezi
Čínskou lidovou republikou a Spojenými státy americkými*

Společné komuniké k zřízení diplomatických vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a Spojenými státy americkými

1. ledna 1979

Čínská lidová republika a Spojené státy americké se dohodly na vzájemném uznání a zřízení diplomatických vztahů k 1. lednu 1979.

Spojené státy americké uznávají vládu Čínské lidové republiky jako jedinou legální vládu Číny. V tomto rámci lid Spojených států amerických zachová kulturní, obchodní a jiné neoficiální vztahy s tchajwanským lidem.

Čínská lidová republika a Spojené státy americké znovu potvrzují platnost principů, které byly oboustranně dohodnuty v Šanghajském komuniké, a opět zdůrazňují:

- Obě strany si přejí omezit nebezpečí mezinárodního ozbrojeného konfliktu.
- Ani jedna neusiluje o hegemonii v asijsko-pacifickém regionu a každá z nich se staví na odpor snahám kterékoliv jiné země nebo skupiny zemí dosáhnout takové hegemonie.
- Každá z obou stran není připravena vyjednávat jménem kterékoliv třetí strany a uzavírat s tou druhou dohody či ujednání namířené proti jiným státům.
- Vláda Spojených států amerických uznává čínský postoj, že je pouze jediná Čína a Tchaj-wan je její součástí.
- Obě věří, že normalizace vzájemných vztahů není pouze v zájmu amerického a čínského lidu, ale také přispívá k zachování míru v Asii a na celém světě.

Čínská lidová republika a Spojené státy americké si vymění velvyslance a zřídí ambasády k 1. březnu 1979.

Joint Communiqué on the Establishment of Diplomatic Relations between the People's Republic of China and the United States of America

January 1, 1979

The People's Republic of China and the United States of America have agreed to recognize each other and to establish diplomatic relations as of January 1, 1979.

The United States of America recognizes the Government of the People's Republic of China as the sole legal Government of China. Within this context, the people of the

United States will maintain cultural, commercial, and other unofficial relations with the people of Taiwan.

The People's Republic of China and the United States of America reaffirm the principles agreed on by the two sides in the Shanghai Communique and emphasize once again that:

- Both wish to reduce the danger of international military conflict.
- Neither should seek hegemony in the Asia-Pacific region or in any other region of the world and each is opposed to efforts by any other country or group of countries to establish such hegemony.
- Neither is prepared to negotiate on behalf of any third party or to enter into agreements or understandings with the other directed at other states.
- The Government of the United States of America acknowledges the Chinese position that there is but one China and Taiwan is part of China.
- Both believe that normalization of Sino-American relations is not only in the interest of the Chinese and American peoples but also contributes to the cause of peace in Asia and the world.

The People's Republic of China and the United States of America will exchange Ambassadors and establish Embassies on March 1, 1979 .

Zdroj: Embassy of The People's Republic of China in The United States of America. Joint Communique on the Establishment of Diplomatic Relations between the People's Republic of China and the United States of America. Dostupné z URL: <http://www.china-embassy.org/eng/zmgx/zywj/t36256.htm>